

DE PROOSDIJKOERIER

april 1999, jaargang 15 nummer 1

De Proosdijkoerier is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging De Proosdijlanden, opgericht 20 september 1984.

In dit nummer onder andere:

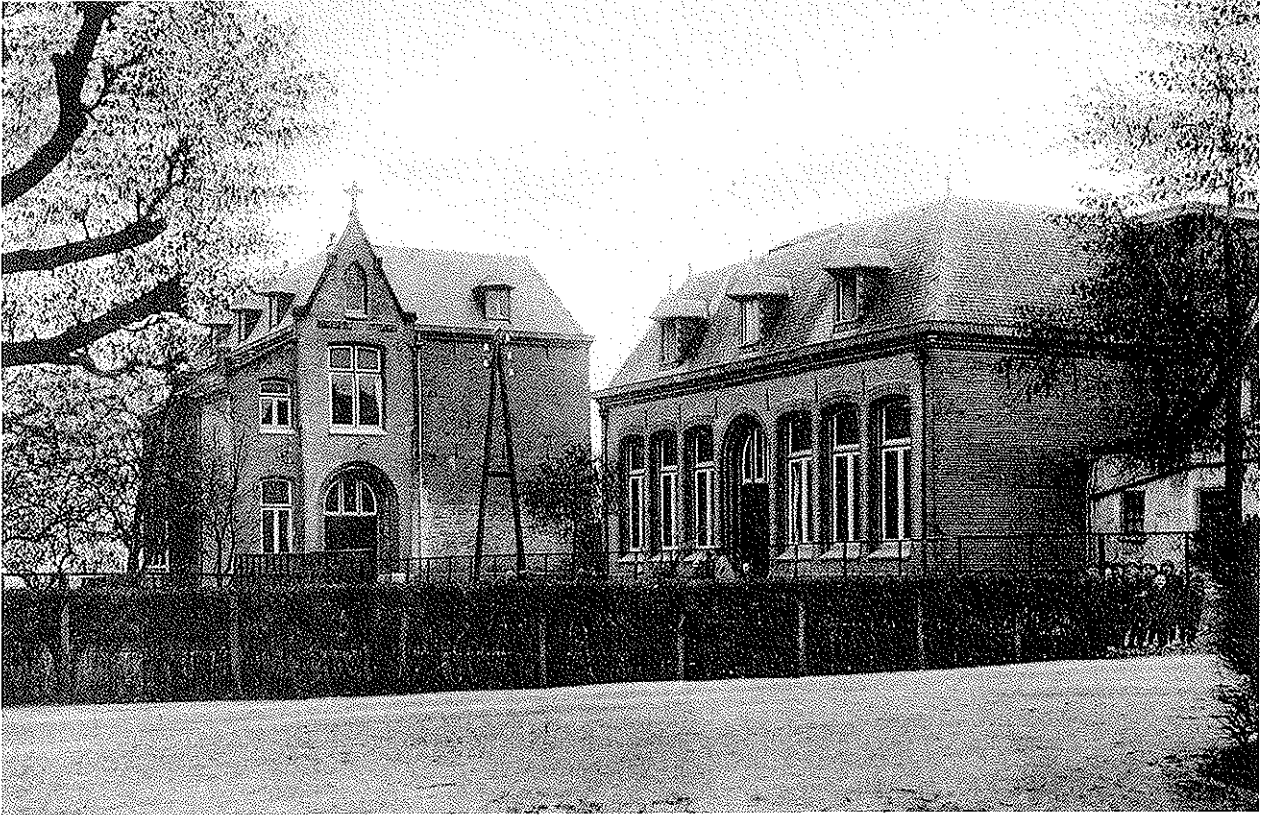
De proosdijlanden 500 jaar zelfstandig

Verdwenen spoorweggeschiedenis

De omstreden oorkonde

Zonde en misdaad

De uitspraak van de vrederechter

Bij de voorplaat

Deze afbeelding toont op de achtergrond de r.k. meisjesschool en op de voorgrond de kleuterschool. De meisjesschool is gebouwd in 1920 en beide gebouwen zijn in 1983 afgebroken om plaats te maken voor het verzorgingshuis "Sint Gerardus Majella". De voorplaat toont de situatie van nu

Wilt u ook een bijdrage leveren aan de volgende editie van 'De Proosdijkoerier', dan kunt u die sturen naar het redactieadres vermeld op pagina 31.

De tekst graag getypt of op diskette (1.44 Mb) in DOS-WP of MS-Words.

U kunt ook uw bijdrage per E-mail sturen.

De sluitingsdatum voor de volgende 'Proosdijkoerier' is:

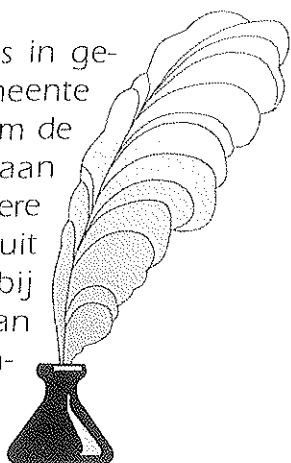
dinsdag 11 mei 1999

De redactie.

2	Van de voorzitter
4	De proosdijlanden waren 500 jaar zelfstandig
9	Het vijverplantsoen in het Mijdrechtse Proosdijland
13	Verdwenen spoorweggeschiedenis
15	De omstreden oorkonde
18	Blussen en betalen
20	Zonde en misdaad
22	De zaak van de stomme zonde
27	De uitspraak van de vrederechter
29	Door weer en wind naar school
31	Bestuur

Verbreiding dienstverlening

Het bestuur is in gesprek met de gemeente De Ronde Venen om de dienstverlening aan onze leden en andere belangstellenden uit te breiden. Hierbij wordt gedacht aan het vroeger openstellen van het archief tijdens onze wekelijkse contactbijeenkomsten. Een openstelling van drie en een half uur lijkt mogelijk, hetgeen voor onderzoekers de moeite waard is. Het is hierbij niet uitgesloten dat de contactavonden in het gemeentearchief dan naar een andere avond worden verplaatst. Zodra er meer over deze zaak bekend is zullen wij dat onmiddellijk in ons blad vermelden.

Stichting Proosdijer Publicaties

Met de voorbereidingen van de uitgave van het boek over de geschiedenis van de parochie van de H. Johannes de Doper Mijdrecht-Wilnis gaat het voortvarend. Een redactiecommissie onder leiding van de heer drs. P.J.J.M. van Wees is volop doende met het onderzoek in vele archieven en met het verzamelen van gegevens voor het schrijven van het boek. Met het schrijven van de teksten is eveneens een begin gemaakt. Over de werkelijke datum van verschijning van dit boek kan nog geen mededeling worden gedaan. Het streven is gericht op een verschijningsdatum in de laatste maanden van dit jaar, maar gezien de veelheid aan bronnen kan nog vertraging optreden.

Groei van de vereniging

Het laatste halfjaar heeft de vereniging een versnelde groei te zien gegeven. Er konden 59 nieuwe leden worden ingeschreven, terwijl door overlijden helaas vier leden ons ontvielen. Door verhui-

zingen en opzeggingen van het lidmaatschap verloren we nog eens vier leden, zodat er een netto winst van 51 nieuwe leden kon worden gerealiseerd. Het ledental bedraagt momenteel 480.

Contributie 1999

Enige weken geleden hebben de leden een acceptgirokaart ontvangen voor het voldoen van de contributie met het verzoek de betaling te voldoen vóór 1 april. Het is voor de penningmeester, mevrouw Dinie van Tol, het eenvoudigst als u gebruik maakt van de acceptgirokaart. Indien dit moeilijk of onmogelijk is wordt u verzocht bij overmaking het lidnummer te vermelden hetgeen het afboeken in de administratie zonder zoeken mogelijk maakt.

Welkom aan nieuwe leden

De groei van onze vereniging zet door. Ook in het afgelopen kwartaal kon weer een groot aantal leden aan het bestand worden toegevoegd.

De onderstaande leden heten wij dan ook van harte welkom:

R. Bergh	Vinkeveen
D. Bluemink	Wilnis
W. van Dijk	Wilnis
Th. Eindhoven	Mijdrecht
F. Ende	Wilnis
H. van der Feer	Zandvoort
A. Hoekstra	Mijdrecht
C. Hogendoorn	Wilnis
A. Hoogeveen	De Hoef
J.P. Kentrop	Wilnis
G.G. Klijn - Kolenberg	Mijdrecht
W. de Koning	Renkum
M. Kool	Wilnis
M. Leenderse- Gouw	Dordrecht
W. Moen	Vinkeveen
N.A. Oudshoorn	Waverveen
A.M. Reurings	Wilnis
P. Reurings	Mijdrecht
A.J. van Rossum	Mijdrecht
P. van Scherpenzeel	Mijdrecht
M.E. Schüller	Wolphaartsdijk
A. Stein	Wilnis
Joh. Veerhuis	Mijdrecht
M. Vis-van Harberden	Vinkeveen
H. Voortwist	Vinkeveen
J.H. van Walraven	Geldermalsen
Fa. B. de Zwart & Zn.	Wilnis

De proosdijlanden waren 500 jaar zelfstandig

door Joop Frankenhuizen

Ooit kende het dorp Mijdrecht een hooggerechtshof waar zowel lijfstraffelijke- als boetstraffelijke zaken werden behandeld. Die uitzonderingspositie was te danken aan de eerste proost van het kapittel van Sint Jan, die in 1085 zwart op wit had weten te bedingen dat alle jurisdictie aan hem zou toekomen als de landen bewoond zouden worden. 500 jaar lang zullen de proosdijlanden er in slagen zelfstandig te blijven. Daarna verliezen zij de soevereiniteit over het eigen gebied. Na de omwenteling in 1795 zullen de Rondeveense dorpen zich onderwerpen aan het gezag van de staat der Nederlanden.

Ontwikkeling van de rechtsmacht

De rechtsmacht van de verschillende dorps-gerechten, zoals die tot 1795 in de provincie Utrecht functioneren, is in verreweg de meeste gevallen afgeleid van de landsheerlijkheid van de bisschop van Utrecht. De basis ervoor wordt gelegd in de 10^e eeuw als keizer Otto I in april 953 grote gebieden schenkt aan de Utrechtse kerk. Meerdere gebieden zullen volgen en als de bisschop dan ook nog grafelijke rechten krijgt over de gebieden buiten zijn domeinen, kan hij in de 11^e eeuw al als een machtig wereldlijk en kerkelijk heerser worden betiteld.

Een onderdeel van landsheerlijkheid is de rechtsmacht, de hoge rechtsmacht in lijfstraffelijke zaken, de lage rechtsmacht in boetstraffelijke zaken. De hoge rechtsmacht wordt in het algemeen in regionaal kader uitgeoefend, de lage op lokaal niveau. Voor het Nedersticht, een gebied dat samenvalt met de huidige provincie Utrecht en dat onderdeel is van het wereldlijk gebied van de bisschop van Utrecht, zijn vier lijnen aan te merken volgens welke de gerechten op het platteland zich hebben ontwikkeld:

1. uit de hofgerechten op de gebieden van de Utrechtse kerk of die van de abdijen;
2. uit de rechtsmacht zoals die tot in de 1^e helft van de 13^e eeuw wordt uitgeoefend door de bisschoppelijke graaf van Goye;
3. uit de gerechten die door de bisschop of door de kapittels in de ontginningsgebieden zijn ingesteld;
4. uit de uitzonderingspositie die de bisschop aan met name zijn ministerialen heeft verleend.

In verreweg de meeste gevallen betreft het hier de lage rechtsmacht. De proost van het kapittel van Sint Jan kan echter verwijzen naar een oorkonde uit 1085 waar zwart op wit staat dat hem door de bisschop de gehele jurisdictie over de proosdijlanden zal worden verleend zodra de landen bewoond zullen zijn. Het gaat om het gebied omzoomd door de riviertjes Amstel, Waver, Winkel, Angstel en Aa. In 1305 verklaart de dan regerende bisschop van Utrecht dat alle hoge jurisdictie aan hem toekomt, tenzij een ander het bezit ervan met oorkonden kan staven. Omdat alleen de proost van Sint Jan dat kan, acht de bisschop zich sindsdien, de proosdijlanden uitgezonderd, de enige drager van de hoge rechtsmacht. Het zal echter nog geruime tijd duren voordat een ieder dat erkent.

Veel geschillen

Herhaaldelijk is door verschillende machthebbers geprobeerd de proosdijlanden in handen te krijgen. Immers het bezit van die landen betekent kerkelijke macht en wereldlijke macht. Het eerste geschil is in 1252 met de graaf van Holland. Het gaat over het bezit van onder meer de landen van Westveen, Kudelstaart en een deel van Nieuwveen. Het geschil wordt in der minne geschikt en Westveen blijft bij de proosdijlanden. Rond 1325 probeert de dan regerende graaf van Holland het nog eens. Tevergeefs. In 1382 probeert de bisschop van Utrecht de door zijn voorganger Koenraad geschonken rechtsmacht terug te krijgen door te verklaren dat de hoge jurisdictie van de landen ten westen van Vecht aan hem

toebehoort. Hij wordt door rechtsgeleerden in het ongelijk gesteld.

In 1477 probeert zijn opvolger, bisschop David van Bourgondië, het met behulp van soldaten. Als het langs gerechtelijke weg niet lukt, dan moet het maar met wapengeweld, moet die omstreden bisschop gedacht hebben. Omstreden omdat hij aan de ene kant streng toezicht hield op de kwaliteiten van de geestelijkheid en aan de andere kant omdat hij niet schroomde zich te bedienen van intriges en militair geweld. Tijdens de verovering van Mijdrecht in 1477 slaagt zijn maar-schalk Gerrit van Achttienhoven er in de opgestelde galg, met de lijken van geëxecuteerde misdadigers er nog aan, omver te laten werpen. Hij wil ermee aantonen dat de proost van Mijdrecht geen recht heeft op de hoge jurisdictie. Pas in 1482 zal paus Sixtus IV beslissen in het voordeel van de proost.

Geen soevereiniteit meer

Het bezit van de hoge rechtspraak bij de proost van St. Jan komt steeds meer onder druk te staan. In 1525 draagt keizer Karel V de wereldse bevoegdheden van de bisschop van Utrecht over aan het Huis Habsburg. De keizer wordt daarmee de nieuwe landsheer in de provincie Utrecht en proost Albert Pigge, die dan de scepter zwaait, vreest dat het niet lang meer zal duren totdat de proosdijlanden niet langer als zelfstandig gebied worden aangemerkt. Dankzij zijn verzet - hij wordt in 1538 door de Grote Raad van Mechelen op bijna alle punten in het gelijk gesteld - verklaart de keizer tenslotte dat hij als erfheer de heerlijkheden Mijdrecht, Wilnis, Thamen etc. in bezit heeft ook al heeft de proost de hoge jurisdictie. In feite betekent het dat de soevereiniteit die Pigge claimt niet wordt erkend, maar dit wordt als zodanig door de Grote

Raad niet vastgelegd.

Vijftig jaar later zal proost Bucho van Montsima in zijn geding met de Procureur Generaal van de Staten van Utrecht een nederlaag lijden. De Secrete Raad van Utrecht verklaart dan dat de Proosdijlanden deel uitmaken van het land van Utrecht. Het adviesorgaan bevestigt hiermee dat de geclaimde soevereiniteit van de heerlijkheid niet wordt erkend. De hoge

jurisdictie wordt wel bevestigd, zij het dat de berechting van zware misdrijven wordt uitgezonderd. Door de oorlogshandelingen zal het nooit meer tot een definitieve uitspraak van het hoogste rechtsorgaan komen. Na de dood van proost Bucho van Monsima in 1594 eindigt de middeleeuwse heerschappij van de proosten van St. Jan definitief. De Proosdijlanden zijn een gewone heerlijkheid geworden, zij het een heerlijkheid met een verheven aanzien. Met de komst van de Republiek der Verenigde Nederlanden en het uitroepen

van de gereformeerde kerk tot staatskerk komt een eind aan de benoemingen door de paus. Voortaan worden proosten benoemd door de Staten van Utrecht. De proosdij van St. Jan wordt dan een speeltje van de stadhouders, die het aanwenden om familieleden aan een eervolle positie te helpen. Dit zal duren tot de Bataafse revolutie aan het einde van de 18de eeuw die definitief een einde maakt aan het regentendom.

De lage rechtsmacht

Sinds de 12^e eeuw bevindt de lage rechtsmacht in het Nedersticht zich in handen van bisschop, kapittels, abdijen en ministerialen. De kerkelijke gerechtsheren laten de uitoefening ervan al snel over aan een schout, de meeste ministerialen echter zullen de rechtsmacht nog tot

in de 14^e eeuw zelf uitvoeren. Daarna laten ook zij zich in de regel vervangen door een schout. Ministerialen bezitten de rechtsmacht meestal in leen, direct of indirect, van de bisschop.

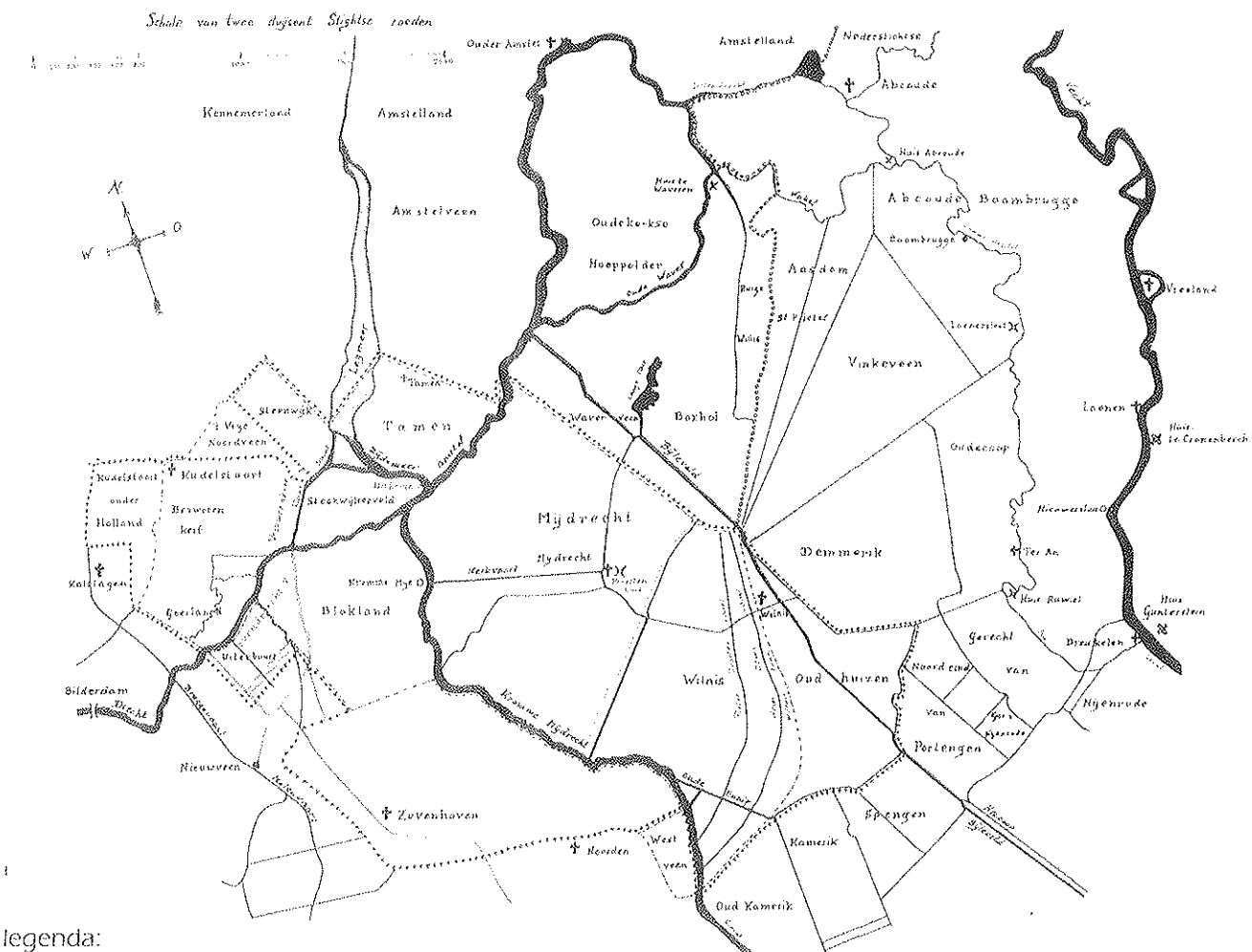
Schout en buren

Het district waarbinnen iemand rechtsmacht bezit wordt in Utrecht 'gerecht' genoemd. Dezelfde term wordt ook gebruikt om het college van schout en schepenen aan te duiden. In die tweede betekenis bestaat een gerecht in eerste instantie uit de schout en een wisselend aantal buren. Zij die als eigenaar of bezitter van een volle hoeve een vol erf vertegenwoordigen zijn volgeërfd en tellen als volle buur staatsrechtelijk mee in de door de bezitters van volle hoeven gevormde buurschappen. Onder volle hoeve wordt verstaan de hoeveelheid land die door een normaal gezin kan worden bewerkt en

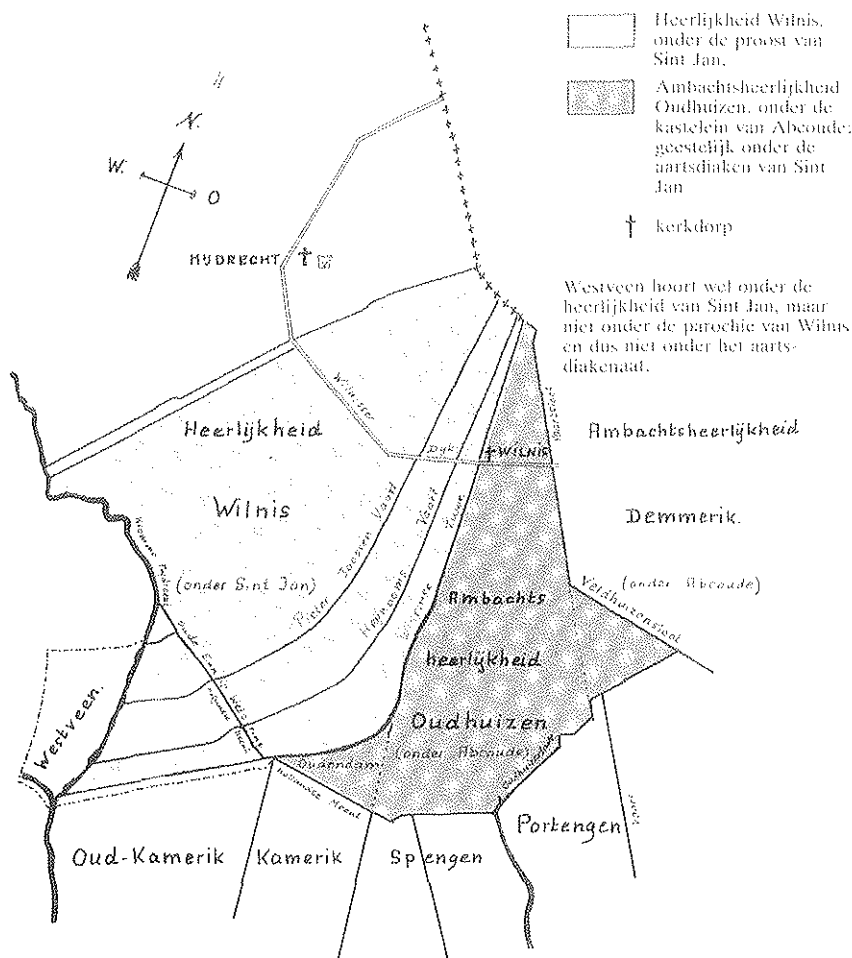
van welks opbrengst een gewoon gezin kan leven. Buurschappen of marken worden in de middeleeuwen bestuurd door een ding. Alleen de meest geschikte volgeërfde ten huize mag het ding bijwonen en meebeslissen over de uitvoering van de dingplicht en weerplicht. Het gaat dan om de zorg voor dijken, de rust bij de gezamenlijke buren, de zorg voor buurwegen enzovoort.

Schout en schepenen

In de praktijk kenmerkt burenrechtspraak zich vaak door partijdigheid, een te grote of te lage opkomst en door ruzies. Deze gang van zaken wordt als onbevredigend ervaren zodat de burengerechten in de 16^e en de 17^e eeuw worden omgezet in schepengerechten met een vast aantal schepenen, op termijn benoemd en beëdigd door de maarschalk. Zij moeten zijn

- legenda:
- +++ grens van het laatsbekende rechtsgebied van St. Jan;
  - .-.- grens van het heerlijke rechtsgebied van St. Jan;
  - † kerkdorp;
  - nederzetting;
  - X kasteel, versterkt huis.

De verdeling van de parochie Wilnis

"mannen met eere van goede name ende fame". Zij worden aangesteld door de gerechtsheer, gerekruteerd uit de geërfden en kunnen hun benoeming niet weigeren. Zij treden op, net als vroeger de buren, als oordeelvinders en vonniswijzers, waartoe de schout hen als voorzitter maant.

Het is gebruikelijk dat de schout - zeker al in de 15^e eeuw - zijn ambt pacht en daarvoor borgen moet stellen of een borgsom storten. Dit laatste vooral omdat zijn bevoegdheden en werkzaamheden de rechterlijke sfeer ver te buiten gaan en zich ook op fiscaal terrein uitstrekken. Zo heeft de gerechtsheer behalve de jurisdictie ook bestuursmacht, een aantal heerlijke rechten en is hij meestal ook grondbezitter in het gerecht. De activiteiten van de schout, als hij de gerechtsheer integraal vervangt, betreffen de rechtspraak, bestuur, belastingen en de behartiging van de privé belangen van de heer.

Tot aan de bestuurlijke omwenteling in 1795 heeft het bestuur in de dorpen niet zo heel

veel te betekenen. Het innen van belastingen is een gewichtige taak voor de schout als gadermeester evenals het behartigen van de waterstaatsbelangen als poldermeester. Dit laatste verschilt echter van gerecht tot gerecht vooral omdat er in diverse plaatsen waterschappen functioneren met een eigen bestuur en verregaande bevoegdheden, zodat die taken niet aan de schout toevallen.

Een aantal gerechten is zo klein dat er geen functionarissen te vinden zijn om naast een rechtbank ook nog een bestuurscollege te vormen. In die gevallen is er een gerechtsheer en soms ook een schout, die immers niet binnen het gerecht hoeft te wonen. Zijn er echt dringende zaken aan de orde, dan moeten deze in een naburig gerecht worden behandeld. Belanghebbenden kunnen voor civiele zaken hun eigen rechtbank kiezen.

Weinig veranderingen

Tot 1795 zal de situatie zich niet veel wijzigen. Er ontstaan hier en daar nieuwe gerechten en kleine worden samengevoegd. Bij wijze van privilege aan de gerechtsheer wordt een aantal gerechten verheven tot 'hooge heerlijkheid' zodat zij voortaan ook criminele jurisdictie kunnen uitoefenen. De zelfstandige uitoefening van hoge rechtsmacht in lijfstraffelijke zaken, zoals moord, verkrachting, brandstichting ed. blijft op het platteland echter uitzondering.

Alle gerechten zijn bevoegd in boetrechtelijke straffen en civiele zaken, die veelal gaan om geschillen tussen particulieren. Men kan tegen het vonnis in hoger beroep gaan bij het hof in Utrecht, dat overigens civiele zaken in toenemende mate ook al behandelde. Naast de taak als rechtbank in geschillen vinden de dorpsgerechten een andere taak in het op rechtsgeldige wijze vastleggen van rechtshandelingen door derden. Op dat terrein is er concurrentie met

de openbare notarissen, maar enkele veel voorkomende rechtshandelingen, zoals de overdracht van onroerend goed en de vestiging van zake-lijke rechten daarop, zijn voorbehouden aan het plaatselijk gerecht.

Op 14 maart 1798 wordt de criminele rechtspraak door plattelandsgerechten door een resolutie van het intermediair bestuur van het voormalig gewest Utrecht afgeschaft en overgebracht naar het Hof. Intussen zijn ook de bestuurstaken en de rechterlijke bevoegdheden in de dorpen strenger gescheiden. Er komen gemeentebesturen gekozen door grondvergaderingen van burgers, terwijl schepenrechtbanken, zowel in steden als in dorpen, voorsnog hun functie blijven uitoefenen. Pas op 1 maart 1811 worden alle schepenrechtbanken in steden en dorpen afgeschaft en worden er, net als in andere gebieden van het Franse keizerrijk waarvan Utrecht toen deel uitmaakte, rechtbanken per kanton en per arrondissement ingevoerd.

Het hooggerecht van de proostdij-landen

Onder het hooggerecht van de proostdijlanden, dat in Mijdrecht zitting houdt en rechtspreekt in lijfstraffelijke- en boetstraffelijke zaken, ressorteren de gerechten van de Proost van St. Jan. Hieronder vallen de gerechten Mijdrecht, Thamen, Wilnis c.a., Uithoorn c.a. en Achttienhoven. In 1795 verliezen de proostdijlanden officieel de rechtsmacht. Deze komt dan tijdelijk in handen van een 'Commissie tot de Criminele Justitie' waaronder dezelfde gerechten ressorteren als hierboven genoemd met

uitzondering van Achttienhoven. Op 20 april 1798 wordt dat comité opgeheven en gaat de criminele rechtspraak van de proostdijlanden over naar het Hof van Utrecht.

De komst van de gemeenten

Het gerecht Mijdrecht gaat in 1798 over in de gemeente Mijdrecht. Het gerecht Wilnis en Westveen en het gerecht Oudhuizen gaan in april 1798 over in de gemeente Wilnis. Dit duurt tot september 1802 wanneer Oudhuizen zich afsplitst en een zelfstandige gemeente wordt. In 1811 volgt de hereniging met Wilnis. Ook dit is weer tijdelijk want in 1818 volgt wederom een afsplitsing. Deze duurt tot 1858, waarna Oudhuizen definitief opgaat in de gemeente Wilnis.

De gerechten Vinkeveen en Demmerik gaan in 1798 over in de gemeenten Vinkeveen en Demmerik. In 1812 gaan beide op in de gemeente Vinkeveen. Dit duurt tot 1841 wanneer de gemeente Waverveen en Waveren zich bij de gemeente Vinkeveen voegt waardoor de gemeente Vinkeveen en Waverveen ontstaat.

De gerechten Waverveen en Waveren, Botshol en Ruige Wilnis worden in 1798 zelfstandige gemeenten. Dit duurt tot 1811 wanneer de gerechten samengaan en de gemeente Waveren en Waverveen vormen. Een jaar later wordt de naam veranderd in gemeente Waverveen. In 1817 wordt de naam veranderd in gemeente Waverveen en Waveren. Dit duurt tot 1841 wanneer de gemeente samengaat met Vinkeveen en de gemeente Vinkeveen en Waverveen ontstaat.

Geraadpleegde literatuur:

- ¹ *Maarschalk. Bisschoppelijke functionaris belast met de (hoge) rechtspraak. Oorspronkelijk: paardenknecht, belast met zorg voor paarden. Later: iemand die zich militair heeft onderscheiden;*
- ² *Ministeriaal. Dienstman in dienst bij (leen)heer. Militair of civiel. Oorspronkelijk een onvrije of halfvrije, die desondanks belangrijke ambten bekleedde. Ambten gingen vaak over van vader op zoon. Zij werden steeds belangrijker en aanzienlijker en gaan in de 13^e en 14^e eeuw tot de ridderstand (lage adel) behoren;*
- ³ *Onvrije. Dienstgebonden aan (leen)heer door (vrijwillige) afspraken of geboorte;*
- ⁴ *Soevereiniteit. Bezit van alle rechtsmacht over het eigen grondgebied.*
- *'Inleiding dorpsgerechten' RAU ingang 49;*
- *'Van Wildernis tot Ronde Venen' Wilnis 1948;*
- *'Hoofddlijnen ontwikkeling rechterlijke organisatie ...' door J.Ph. De Monté Ver Loren 1982;*
- *'De heerschappij van de proost van Sint Jan ...' door F. Doeleman 1982.*

Het vijverplantsoen in het Mijdrechtse Proosdijland

door Fred de Wit

In de jaren '60 en ook nog daarna werd koninginnedag gevierd op een wijze waarbij de schooljeugd en het onderwijzend personeel van de scholen nauw betrokken waren. Velen zullen zich nog heel goed kunnen herinneren hoe zij op deze dag naar school gingen en zich na een optocht, voorafgegaan door diverse muziekkorpsen, moesten verzamelen rondom de vijver waar inmiddels de leden van de Oranjevereniging met de burgemeester waren gearriveerd. De kinderen stonden rijen dik en moesten luisteren naar de speech van de burgemeester die altijd eindigde met een driewerf "Hiep hiep hoera voor de majesteit" en het zingen van het Wilhelmus. Daarna mocht de Mijdrechtse schooljeugd zich overgeven aan de diverse kinderspelletjes die door de actieve Oranjevereniging waren georganiseerd. Het vijverplantsoen was toen bij uitstek de gelegenheid waar zo'n evenement kon plaats vinden.

Een rondvraag met een staartje

De totstandkoming hiervan heeft heel wat voeten in de aarde gehad en burgemeester Van der Haar heel wat moeilijke ogenblikken bezorgd. Zonder de wethouders en de raadsleden er in te kennen heeft hij dit plan er door gedrukt. Toen men achter zijn plannen kwam en hem ter verantwoording riep, wist hij de raad zo meesterlijk te bespelen dat iedereen, zij het schoorvoetend, toch akkoord ging. Deze kwestie speelde zich ruim 40 jaar geleden af. Raadsleden en wethouders zijn mondiger geworden en veel meer bedreven in het tegenspel tegen een autoritaire burgemeester die, buiten de medewerking van de raad, probeert zijn zin door te drijven. Tegenwoordig zal men niet meer akkoord gaan met het houden van een besloten raadsvergadering, die alleen maar bedoeld is om de burgemeester in de gelegenheid te stellen zijn eigen straatje schoon te vegen. Evenmin zullen zij akkoord gaan met een 'samenpreking' die in werkelijkheid een besloten raadsvergadering is en waarvan de notulen niet naar de provincie behoeven te worden opgestuurd, zodat alles binnenkamers kan blijven en vanuit de provincie niet om opheldering kan worden gevraagd. Achteraf bekeken dankt Mijdrecht aan het initiatief van burgemeester Van der Haar een toegang tot de wijk Proosdijland die gezien mag worden, maar waarvan de totstandkoming voor heel wat beroering heeft gezorgd.

Vragen vanuit de raad

Het is tijdens de raadsvergadering van december 1957 dat de burgemeester niet alleen in botsing komt met de raadsleden maar ook met de wethouders, die toen nog geen eigen portefeuille hadden maar zich wel verantwoordelijk voelen voor het beleid van het dagelijks bestuur van de gemeente. Het begint allemaal zo onschuldig als het raadslid Eikelenboom vraagt nader te worden ingelicht omtrent de vijver, die in het Proosdijland wordt gegraven. De raad heeft bij besluit van 16 april 1957 een krediet van f. 165.000 beschikbaar gesteld voor het bouwrijp maken van het Proosdijland. Hij zegt dat het vreemd aandoet dat thans een vijver wordt gegraven, waarvan de raad niets weet. Op de kaart van het uitbreidingsplan is de plaats aangegeven met een groene vlek met als nadere aanduiding een plantsoen. Eikelenboom wil nu weten hoe hoog de kosten van het graven van deze vijver zijn en hoe men hiertoe is gekomen. Het raadslid Winkel sluit zich bij de opmerkingen van Eikelenboom aan. Burgemeester Van der Haar voelt zich geenszins in het nauw gedreven en weet op meesterlijke wijze de raad te bespelen. Hij zegt dat de raad niet al te zeer verwonderd moet zijn over de vijver. De groene vlek op het uitbreidingsplan betekent plantsoenaanleg, hetgeen dus ook een vijver kan zijn. Overigens kan hij zich de vraag van Eikelenboom wel indenken. De raad heeft er

recht op te weten wat er gebeurt. Hijzelf zou dat ook willen weten indien hij raadslid was. Vervolgens kaatst hij de bal naar de raad terug. De raad heeft immers ingestemd met een krediet van f 165.000 voor het afwerken van terreinen in het Proosdijland. Wat verstaat men echter onder afwerken van wegen en verdere bijkomende werken? Dit begrip is zeer ruim. Bij velen is de wens aanwezig om het betreffende terrein van een permanente beplanting te voorzien. De commissie van bijstand is daaromtrent gehoord en kan zich met de beplanting verenigen.

Op deskundig advies is later het beplantingsplan gecompleteerd met een eenvoudige vijver. Omdat men akkoord is gegaan met de beplanting is hij er van uit gegaan dat ook met de aanleg van een vijver zou worden ingestemd. De heer Winkel is het met deze woorden oneens. Akkoord gaan met de beplanting is iets anders dan akkoord gaan met het graven van een vijver. Hierna krijgt Eikelenboom weer het woord en zegt dat hij het betreurt dat de vijver is gegraven terwijl niet bekend is wat de kosten hiervan zijn.

Mening wethouders

Heel handig vraagt hij hoe de wethouders over deze kwestie denken. Zij moeten dus nu ook hun mening geven. Het raadslid Westerdijk sluit zich aan bij de vorige sprekers en zegt dat de burgemeester deze aangelegenheid niet mag bagatelliseren. De verhouding beplanting en vijver ligt wel iets anders. Hij heeft meerdere keren op de secretarie gevraagd naar de bestemming van dit stukje grond maar ook daar moest men hem het antwoord schuldig blijven. Door de vraag van Eikelenboom, hoe de wethouders over deze kwestie denken, kan wethouder Bunschoten er niet omheen en hij mengt zich nu ook in het debat. Hij zegt waardering te hebben voor het streven van de voorzitter om op verschillende plaatsen beplantingen aan te brengen tot verfraaiing van de gemeente. Het heeft hem echter pijnlijk getroffen, dat hij niet was ingelicht omtrent de aanleg van de vijver. Toen hem enige tijd geleden er naar gevraagd werd, moest hij het antwoord schuldig blijven. In een gesprek met werklieden, die de vijver aan het graven zijn, werd hem gezegd, dat de gemeente daar nooit

aan had moeten beginnen, want dat kost de gemeente te veel geld. Bovendien heeft hij vernomen dat er nog twee sproeiers inkomen, welke de waterleiding-maatschappij graag op het waterleidingnet zal aansluiten en waarvan de kosten, wat de waterlevering betreft, ook niet gering zullen zijn. Bunschoten vindt het niet prettig deze opmerkingen te moeten maken. De verhouding in het college van burgemeester en wethouders is steeds goed geweest. Van de aanleg van de vijver is de wethouders echter niets bekend. Hij kan zich dan ook niet verenigen met het plan en wil daarvoor ook geen verantwoording nemen en stemt in met de kritiek van de raad.

Spijtbetuiging

Omdat de gehele raad, inclusief de beide wethouders, over hem heen vallen, blijft de burgemeester niets anders over dan de vergadering te schorsen. Tijdens de schorsing zijn ongetwijfeld tussen de collegeleden onderling harde woorden gesproken, want na de heropening van de vergadering zijn de excuses niet van de lucht. Burgemeester Van der Haar zegt dat hij door een betreurenswaardige omissie verzuimd heeft de wethouders van de aanleg van de vijver op de hoogte te stellen en dat hij daarvoor in deze openbare vergadering gaarne zijn spijt tegenover de wethouders wil uitdrukken. Tevens deelt hij mede dat het door de raad toegestane krediet van f 165.000 niet zal worden overschreden. Vervolgens zegt wethouder Bunschoten, dat hij zich thans, nu hij door de burgemeester is ingelicht, met de gang van zaken kan verenigen en ook verantwoording mee wil dragen. Hij is zich er van bewust dat hij er beter aan had gedaan indien hij deze kwestie in de collegevergadering had besproken. Hierna geeft hij burgemeester Van der Haar de hand en hoopt dat het incident hiermee als vergeten wordt beschouwd en de goede onderlinge verhouding in het college van burgemeester en wethouders is hersteld. De burgemeester dankt wethouder Bunschoten voor zijn woorden, maar het incident is hiermee nog niet afgesloten omdat het raadslid Van Dijk opnieuw een schorsing van de vergadering verlangt zodat de raadsleden zich over de afgelegde verklaringen kunnen beraden. Nadat de vergadering is heropend blijken de raadsleden weinig vertrouwen

te hebben in de toezegging van het college dat het krediet niet overtreden zal worden. Zij willen dat het werk voorlopig wordt stilgelegd totdat hierover meer duidelijkheid bestaat. Maar de burgemeester vindt het nu nodig over te gaan in een besloten zitting. Na de heropening wordt over de kwestie niet meer gesproken en wordt alleen nog even aandacht besteed aan de Eerste Hoefweg die in zeer slechte staat van onderhoud verkeert.

Samenspreking van burgemeester en wethouders met de raad

Enige dagen later komt de kwestie met de vijver eveneens aan de orde tijdens de vergadering van de burgemeester met de wethouders. De burgemeester stelt voor om de kosten van de aanleg in een speciale bijeenkomst met de raadsleden te bespreken. Wethouder Broerse zegt dat het van de voorzitter royaler geweest zou zijn indien hij direct gezegd zou hebben wat een en ander in totaal gekost heeft. Het vertrouwen van de raad is nu geschokt, terwijl de wethouders in hun eer zijn gekrenkt. Hij heeft gehoord dat een van de raadsleden over deze kwestie zelfs een bezoek aan de Commissaris van de Koningin overweegt. De voorzitter geeft toe dat het fout van hem is geweest om de wethouders niet volledig in te lichten. De vraag van wethouder Broerse of de burgemeester, omdat hij meende dat anders het object niet zou zijn doorgegaan, de wethouders opzettelijk niet heeft ingelicht, wordt door Van der Haar bevestigend beantwoord.

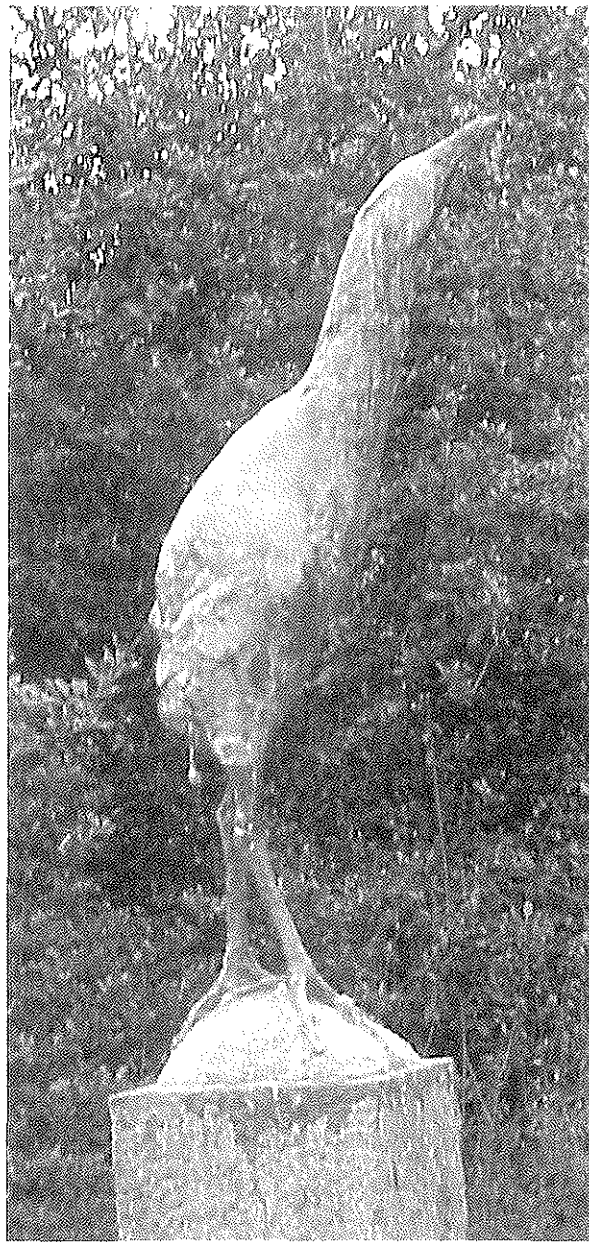
Van een besloten vergadering van de raad worden eveneens notulen gemaakt. Vreemd genoeg zijn die van het besloten gedeelte van 5 november 1957 niet in het gemeentearchief aanwezig. Wel worden de raadsleden door het college uitgenodigd voor een "samenspreking" op 4 december 1957. Alle raadsleden behalve de heer Westerdijk zijn aanwezig. Hiervan zijn wel notulen gemaakt. De voorzitter opent de "samenspreking" en deelt mede dat burgemeester en wethouders de behoefte hebben om de kwestie van de aanleg van de vijver met de raad te bespreken. Allereerst wil hij de kosten van de vijver met de raad doornemen en deelt mede dat de totale aanleg van het Midrethplantsoen, inclusief vijver f 20.990,50 zal bedragen. Vervolgens bekend hij dat eveneens met de kosten

van de aanleg van de speeltuin is geschoven. Omdat met het bedrag, dat door de raad beschikbaar is gesteld voor de aanleg van de speeltuin onvoldoende is, om aan alle eisen te voldoen, heeft men hiervoor gelden gebruikt die voor het inrichten van het Proosdijland zijn bedoeld. Dit kan omdat de kosten van het afwerken van de wijk Proosdijland erg mee vallen. Ook in deze kwestie is de commissie voor bijstand gepasseerd. Vervolgens trekt de burgemeester het boetekleed aan waarbij, indien het een openbare raadsvergadering zou zijn geweest, de toeschouwer op de publieke tribune ongetwijfeld de tranen in de ogen zouden zijn geschoten.

Idealisme

De burgemeester zet allereerst uiteen dat de driehoek waarop de vijver zal worden aangelegd, uit

een oogpunt van stedenbouw, esthetisch en architectonisch zeer kwetsbaar is. De eerste klap is echter een daalder waard en daarom is bij hem persoonlijk het denkbeeld gerijpt om van die driehoek, die de blikvanger, het entree van het Proosdijland is, iets moois, iets geweldigs te maken. Hij heeft toen overwogen om langs de normale weg hiervoor gelden aan te vragen. Daar het plan niet goedkoop is, heeft een zekere angst, dat geen goedkeuring van de wethouders of van de commissie van bijstand voor de openbare werken zou worden verkregen, hem ervan weerhouden het krediet aan te vragen. Spreker heeft dit gedaan uit een oogpunt van idealisme. De liefde voor de beplantingen in het algemeen en het streven om de gemeente tot groei en bloei te brengen, heb-

Beeld van een roerdomp in het Vijverplantsoen

en dat hij meer vertrouwen had moeten stellen in de wil van de raad om mee te werken. Hij herhaalt, wat hij in de openbare raadsvergadering heeft gezegd, namelijk dat de gang van zaken wordt betreurd en dat door hem spijt wordt betuigd. Hierna stelt wethouder Winkel voor om op korte termijn over te gaan tot aanbidding aan de raad van de herziening van het uitbreidingsplan Proosdijland. Nadat de voorzitter verklaart dat niemand dit zo graag zou willen als hijzelf wordt er nog wel wat gemopperd. Maar dit incident, dat voor de burgemeester grote gevolgen had kunnen hebben, loopt met een sisser af. Vooral ook omdat burgemeester Van der Haar de raadsleden, die volkomen in hun recht stonden, op een meesterlijke manier wist te manipuleren.

Bron: Gemeentearchief Mijdrecht 1941-1960

Verdwenen spoorweggeschiedenis

door Hein Röling

In de afgelopen anderhalf jaar trof u op de voorpagina van de Proosdijkoerier steeds een foto aan van een van de voormalige stationsgebouwen uit onze gemeente. Monumentale herinneringen aan een periode toen het Haarlemmermeerspoorwegnet onze dorpen bereikbaar maakte. Naast deze stationsgebouwen is er door de spoorwegen nog een aantal woningen gebouwd voor het baanpersoneel en overweg- en brugwachters. Een vijftal van deze gebouwen kunt u nog steeds langs de oude lijn terugvinden. Enkele andere zijn in de loop der jaren verdwenen, zoals bijvoorbeeld in De Hoef bij de Zevenhovensedijk, het dubbele huis langs de Ringdijk Tweede Bedijking ter hoogte van de knik in de weg tussen de boerderijen van de families Van Muyen en Hogeveen en het huis op de hoek van de Tienboerenweg. In dit artikel gaan we eens kijken naar een ander verdwenen spoorweggebouwtje.

Lantaarnopsteker

Tijdens mijn zoektocht naar de herkomst en de verspreiding van mijn familie sprak ik ook met oude familieleden. Een broer van mijn vader vertelde dat zijn vader (mijn grootvader dus) in 1915 was benoemd tot lantaarnopsteker bij het haltegebouw ter hoogte van zijn boerderij aan de Middenweg. Bij het bekijken van de dienstregeling van de op 1 december 1915 geopende lijn Uithoorn - Nieuwersluis van de Hollandsche Uzeren Spoorweg Maatschappij zien we inderdaad dat er bij de Middenweg een halte was waar vrijwel elke trein stopte. De functie van opa was onbezoldigd en hield in dat hij 's morgens tijdig voor de eerste trein (ca. 6.40 uur) de lantaarn moest ontsteken en 's avonds, na het langskomen van de laatste trein (ca. 10.03 uur), het licht weer moest doven.

Passagiers

Veel passagiers zullen er nooit zijn ingestapt op deze halte. Het achterland was beperkt tot de Mijdrechtse Zuwe met zijn zijwegen, als ook de bewoners van Nessersluis en een gedeelte van de polder Groot-Mijdrecht onder Waverveen. Wie waren de treinreizigers in die dagen? We kunnen ons voorstellen dat er kooplieden uit de stad met de trein meekwamen en lopend de polder introkken met hun handels-

waar. Van de vele grote gezinnen zullen er een aantal kinderen zijn gaan dienen bij familie, vriend of vreemde en ook die maakten gebruik van dit vervoermiddel. Uit deze gezinnen gingen er ook enkelen naar Amsterdam om daar door te leren na de lagere school. Dit waren nogal eens jongens die een kleine lichamelijke handicap hadden en die voor het zware boerenbestaan niet zo geschikt waren.

Het gemak waarmee we nu een bezoekje brengen aan onze familie en vrienden of een verjaardag meevieren, ontbrak vroeger helemaal. Familiebezoek concentreerde zich op het platteland tot de Vastenavondtijd en na de hooibouw. In de periode 1915-1918 zullen er ongetwijfeld veel soldaten zijn in- en uitgestapt. In de forten Nessersluis en Uithoorn waren in de mobilisatietijd meer dan 600 man gehuisvest. Na 1918 maakt men steeds minder gebruik van de halte en al in 1922 is de halte bij de Middenweg opgeheven.

Uiterlijk

Nieuwsgierig geworden naar het uiterlijk van het gebouwtje heb ik een jaar of acht geleden het archief van de Nederlandse spoorwegen aangeschreven en gevraagd om informatie en zo mogelijk een afbeelding van het gebouw. Men stuurde mij een tekening van het aanvankelijk door een overwegwachter bewoonde huis

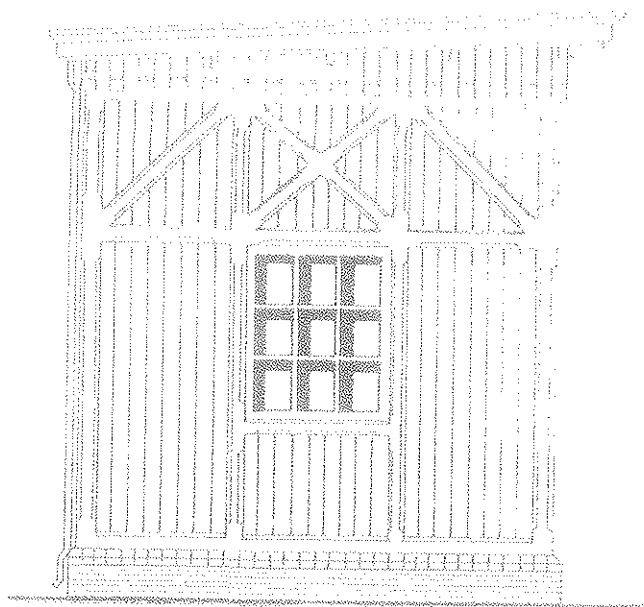
Vooraanzicht van het wachthuisje aan de Middenweg.

aan de Tienboerenweg en vermeldde dat het gebouw aan de Middenweg er wel net zo zou hebben uitgezien. De maat van de funderingsplaat, zoals die nu nog aanwezig is, logenstraft dit echter!

Enkele weken geleden was ik op dinsdagavond tijdens de openstelling van het archief voor leden van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' aan het snuffelen in de bouwvergunningen. Tot mijn grote verbazing vond ik een bouwaanvraag van het bewuste wachtlokaaltje. In deze aanvraag, die gedateerd was op 5 november 1914, wordt door J.W.H. van Oyen namens de Hollandsche Electriche Spoorweg Maatschappij te Amsterdam toestemming gevraagd voor het plaatsen van een ABRI. Op advies van de gemeente-opzichter, de heer J. Brouwer, gedateerd 10 november daaropvolgend, verlenen burgemeester en wethouders de gevraagde vergunning. Op de bij de aanvraag gevoegde blauwdruktekening (schaal 1 op 50) zien we een uit hout opgetrokken wachthuisje met een viertal ramen en een dubbele deur, deels van glas. Het gebouwtje stond met de blinde achterzijde naar de spoorbaan. Langs de baan was een verhard pad aangelegd van 80 m lengte, gerekend vanaf de Middenweg, om in- en uit te kunnen stappen. In het gebouw - van 6 bij 3 binnenmaat - is langs drie wanden een vaste bank geplaatst van 45 cm breed. Voor de ingang lag een grasveldje van 10 bij 20 m. In 1956, tijdens de aanleg van de watertransportleiding Rijn - Kennemerland, is de sloot ter plekke vergraven en er is nog maar een

strookje van ruim een meter aanwezig. Wie de ontwerper van dit gebouwtje, dat duidelijk Jugendstilelementen bevat, is, kon niet worden achterhaald. In de bibliotheek van de Historische Vereniging zijn vier titels aanwezig over het Haarlemmermeer spoorwegnet. Geen van deze boeken bevat echter

de namen van de architecten van de spoorweggebouwen in onze omgeving. Eveneens blijft het een open vraag waarom de aanleg van de spoorlijn met al zijn gebouwen en kunstwerken geschiedde door de Hollandsche Electriche Spoorweg Maatschappij, terwijl de lijn door de Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij werd geëxploiteerd. Een maal per jaar, op Oudejaarsavond, doet de oude funderingsplaat nog dienst. In die nacht wordt er om twaalf uur door mijn zonen en hun vrienden op die plaat een vreugdevuur ontstoken ter gelegenheid van de jaarwisseling en daarmee treden zij in mijn voetsporen.

bron:

*Gemeentearchief Mijdrecht t/m 1940,
Bouwvergunningen 1914, map 11, rubriek 14.*

Zijaanzicht

De omstreden oorkonde

door Joop Frankenhuizen

Tijdens onderzoek in het rijksarchief te Utrecht werd bij het doornemen van de map 'Dorpsgerechten' mijn aandacht getrokken naar de oorkonde uit 1085. De oorkonde die zo lang de zelfstandigheid van de proosdijlanden heeft bepaald, maar die ruim 100 jaar na datering opnieuw blijkt te zijn geschreven. Wat was de bedoeling van die oorkonde, waarom werd ze herschreven en was de viering van het 900-jarig bestaan van Wilnis en Mijdrecht in 1985 wel terecht. Onderzoekers hebben inmiddels over 'de oorkonde uit 1085' veel op papier gezet. Een kort resumé van wat zij hebben gemeld.

De oorkonde van 1085

De oorkonde uit 1085 meldt voor onze streken een drietal belangrijke dingen. Anselmus is in 1085 proost van de kapittelkerk van St. Jan, één van de 5 kapittelkerken in de stad Utrecht. Met hem en zijn medekanunniken gaat bisschop Koenraad een ruilovereenkomst aan, waarbij een stuk veenland in Midreth, dat men gewoonlijk veertighoeven noemt, in het bezit komt van het kapittel. Bovendien, als het land eenmaal bewoond is, behoren de tienden en de heffingen alsmede de kerkelijke en wereldlijke macht toe aan het kapittel. Als getuigen bij de ondertekening worden genoemd de namen van de proosten van de 5 Utrechtse kapittels, de namen van twee dekenen en "Theodericum comitem Hollandie", dat vertaald wordt als Dirk of Diederik, graaf van Holland.

De Kapittels

Een kapittel in die tijd bestaat uit een groep geestelijken die onder leiding van een aartspriester dienst doen in de kerk. In de stad is dat in de kathedraalkerk en op het platteland is dat in de zogenaamde moederkerken. Sinds de 8^e eeuw kennen geestelijken een gemeenschappelijk levenswijze, die in 816 zelfs verplicht wordt gesteld. Later zal die gemeenschappelijkheid verwateren en gaan kanunniken meer op zich zelf wonen. Het kapittel van St. Jan is rond 1050 gesticht en telt ongeveer 20 kanunniken. Aan het hoofd van een kapittel staat een proost. Hij wordt bijgestaan door een deken. Verder kent een kapittel de cantor, die de leiding van de koorzang heeft

en zangonderricht geeft, de scholaster die het onderwijs op de kapittelschool verzorgt, de koster die de zorg heeft voor de gewijde vaten, de schatbewaarder die zorg draagt voor de sacrale voorwerpen, de kameraar die de administratie verzorgt, de kanselier die aan het hoofd van de schrijfkamer staat en de officiaal die rechtspreekt in kerkelijke zaken. De proost wordt benoemd door de paus, de deken door het kapittel. De proost is belast met het beheer van het vermogen van het kapittel, de inning van de opbrengsten en hij moet er voor zorgen dat de kanunniken krijgen 'wat hen toekomt'. Bovendien heeft hij de rechtsmacht over de bewoners binnen de immuniteit¹ van het kapittel. Omdat de proost nogal eens uithuizig is, groeit de deken uit tot de feitelijke leider van het kapittel.

De goederen

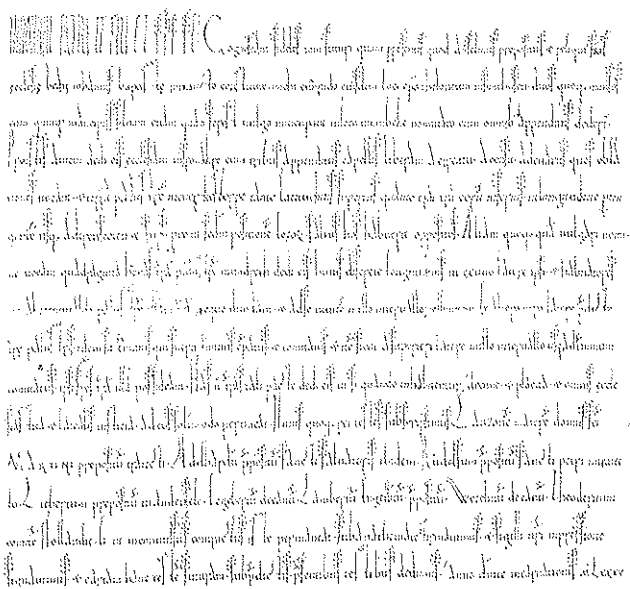
Oorspronkelijk is al het kerkelijk goed eigendom van de bisschopskerk. Giften, zoals de grote gebieden die keizer Otto I in 953 schenkt, behoren tot het bisschopsgoed. De bisschop kan er vrijelijk over beschikken. De opbrengsten ervan gaan naar de geestelijken. Gaandeweg worden kerkelijke bevoegdheden en rechten, die vroeger door de bisschop werden uitgeoefend, verdeeld over de kapittels. Dit leidt soms tot onderling gekrakeel tussen de kapittels. Zo is er een oorkonde uit 1250 op naam van bisschop Koenraad (I) die in 1088 de suprematie van het domkapittel bevestigt. Alleen blijkt bisschop Koenraad al in 1100 te zijn opgevolgd door bisschop Burchard. Het domkapittel had kennelijk geen problemen met het vervalsen van oorkonden als dat in z'n straatje paste. Het gemeen-

schappelijk onverdeelde vermogen van het kapittel verwatert snel als, voor ieder ambt dat een kanunnik uitoefent, afzonderlijke goederen worden aangewezen. Er zijn dan kanunniken die zich van hun verplichtingen niets aantrekken en alleen genieten van de rechten die met het ambt verbonden zijn.

De onderzoekers

De rechten die de proost van St. Jan claimt, zijn door de eeuwen heen ter discussie gesteld. Onderzoeker Dekker meent dat de rechten van de proosdijlanden alleen het kerkelijk recht betreffen. Doeleman gaat verder en spreekt zelfs over de soevereiniteit van de proost. Pas in deze eeuw komt aan het licht dat die rechten gebaseerd zijn op een onechte oorkonde.

In 1850 meldt Vermeulen, archivaris van de provincie Utrecht, dat de oorkonde van 1085 niet echt is. De oorkonde zou later geschreven zijn. Argumentatie ontbreekt. In 1877 herhaalt hij dat de oorkonde onecht is en ergens aan het eind van de 13^e eeuw geschreven zou zijn. De beschreven handeling zou echter in 1085 hebben plaatsgevonden. Vermeulen vraagt zich af of het zegel verloren is. In 1909 stelt de Duitser Opperman, na onderzoek van de innerlijke en uiterlijke kenmerken van de oorkonde, dat het

De oorkonde van 1085

geen origineel document is. Bovendien zou het zegel op een onregelmatige manier zijn bevestigd. In 1915 meldt Muller een afschrift van de oorkonde te hebben gevonden met een tekening

van het toen nog aanwezige zegel. Ook hij concludeert dat de oorkonde wijst op eind 13^e eeuw en wijst er op dat het kapittel van St. Jan in het laatst kwart van de 13^e eeuw nog geen kerkelijke rechtsmacht bezit zodat het noemen van Mijdrecht onjuist is. In 1922 meldt Bouman dat het schrift nagemaakt is. Hij stelt dat de schrijver gewend is kort schrift te schrijven, hetgeen in de 11^e eeuw niet gebruikelijk is. Herhaalde malen zou hij daarom zijn korte letters een extra haal hebben gegeven. Het stuk is derhalve niet geschreven in 1085. In 1955 stelt Van der Linden de 40 hoeven aan de orde. Hij vermoedt dat dit door de vervalsers of de afschrijver (= hij die overschrijft) is toegevoegd. Het is namelijk onwaarschijnlijk dat het hele land eerst is opgemeten voordat met het ontginnen werd begonnen. Hij vermoedt dat het gaat om het al ontgonnen Wilnisse deel van het gebied.

In 1970 geeft Koch een overzicht van de interpretaties door de onderzoekers. Hij concludeert dat de oorkonde uit 1180 stamt omdat aan de achterkant van de oorkonde de gebruikelijke notitie ontbreekt. Doeleman gaat in op de opmerking van Opperman over de bevestiging van het zegel. In de 11^e eeuw is een opgedrukt zegel gebruikelijk. Het exemplaar in het archief vertoont echter een snee waardoor een strook perkament gehaald kan worden waaraan het zegel wordt bevestigd. Ergo er is gebruik gemaakt van een uithangend zegel zoals in de 12^e eeuw aan oorkonden wordt bevestigd. Hij gaat nog verder door te vermelden dat 40 hoeven gelezen moet worden als 40 verhoefslagingen. Aanslagen ter grootte van 40 boerenhoeven die Wilnis moet betalen voor het onderhoud van de grote zeedijk tussen Spaarndam en Amsterdam.

De conclusies

De algemene conclusie is derhalve dat de oorkonde geantidateerd is. De schrijver moet bewust hebben geprobeerd het schrift uit 11^e eeuw na te maken om te doen voorkomen dat de oorkonde van 1085 is. De vraag blijft dan: zijn alle goederen, die het kapittel volgens de oorkonde in 1085 moet hebben ontvangen, ook inderdaad ontvangen en waarom is de oorkonde zo bedrieglijk nagemaakt?

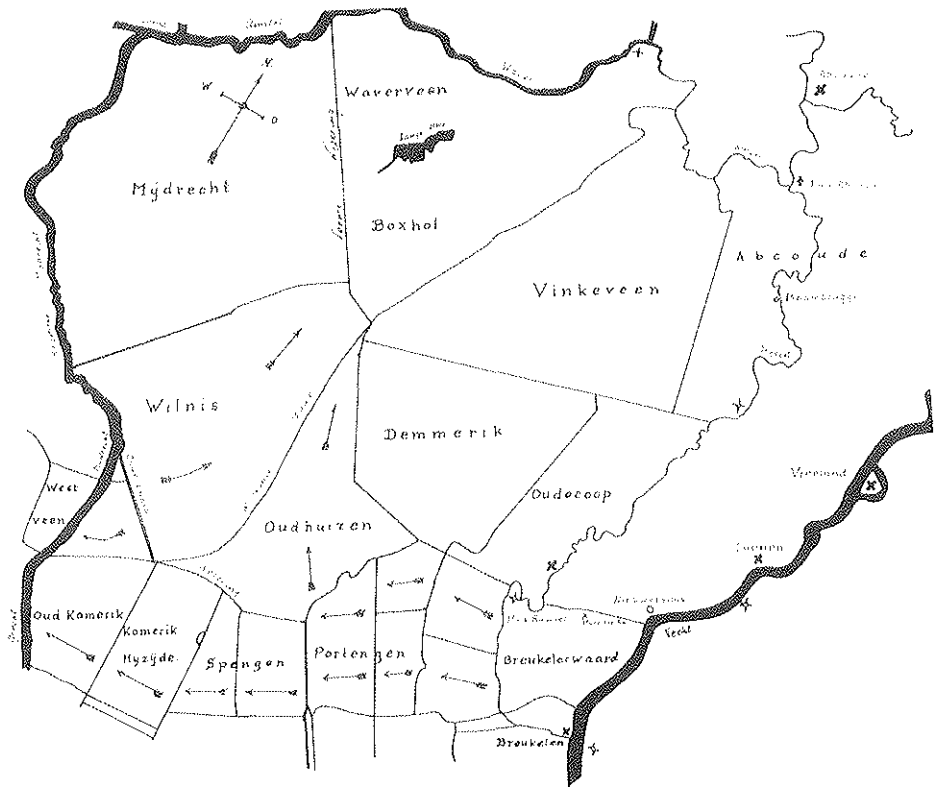
Waarom ruil?

De geschiedschrijving leert ons dat de periode tussen 1056 en 1085 zich kenmerkt door twisten en oorlog voeren. In 1056 wordt Willem bisschop van Utrecht. Deze agressieve bisschop verovert gebieden aan de westkant van zijn gebied. Die behoren tot het grondgebied van de graaf van Holland. In 1076 sterft bisschop Willem. Hij wordt opgevolgd door bisschop Koenraad. In 1085 volgt de tegenaanval van de graaf van Holland waarbij de bisschop gevangen wordt genomen. Dan volgt de ruilovereenkomst met als doel

het vaststellen van de westgrens van het gebied van de kerk en het bevorderen van de ontginning. Graaf Diederik V van Holland is getuige bij de ondertekening. Door het gebied te schenken aan het kapittel met de bepaling dat de wereldlijke en kerkelijke jurisdictie pas wordt verstrekt als het gebied bewoond wordt, draait het kapittel op voor de kosten en is de bisschop verzekerd van een snelle ontginning. Immers een stuk woeste grond levert weinig inkomsten op voor het kapittel en de bisschop heeft dan een buffer tussen zijn land en dat van de graaf van Holland.

Waarom herschreven?

Waarom is de oorkonde rond 1190 zo bedrieglijk nagmaakt? Doeleman signaleert dat de bisschop sinds het concordaat van Worms in 1122 in feite een vazal geworden was van de koning en alleen nog *kerkelijk* goed in (achter)leen kan geven. In dat geval is het ondenkbaar dat een leenman dan hoge rechtsmacht zou krijgen. Bovendien neemt in 1178 het overwicht van Holland toe als Boudewijn, de broer van graaf Floris III van Holland, bisschop van Utrecht wordt. Reden voor zorg dus bij de heren van St. Jan. Het kapittel moet nu een deugdelijk document tonen want de ontwikkelingen in het te ontginnen ge-

De droogleggingen van de Vecht uit naar het westen (volgens Doeleman) en de opening van Wilnis en Oudhuizen van de Oude Hennepwetering uit.

bied laten niet zien of hun heerschappij op eigen bezit of op leengoed gebaseerd is. Dat lukt mede omdat in die tijd officiële stukken niet werden ondertekend. "Een afschrift van de oorspronkelijke oorkonde zou op authenticiteit kunnen worden betwist", stelt Doeleman. Het kapittel heeft het zekere voor het onzekere genomen en de oorkonde opnieuw laten schrijven. De twee fouten die de schrijver dan maakt, het ontbreken van de dorsale notitie en het uithangend zegel zullen pas eeuwen later worden ontdekt. De rest van de geschiedenis is bekend. Rest ons nog te vermelden dat, ervan uitgaande dat de ontginningen vanuit het zuiden begonnen zijn, het gebied van Wilnis eerder werd ontgonnen dan dat van Mijdrecht en dat de nederzetting Mijdrecht met kerk voor het eerst pas in 1216 wordt genoemd.

¹ *immunitet is een gebied waarbinnen niemand anders dan de eigenaar macht heeft.*

Geraadpleegde literatuur:

- Frits Doeleman: *De heerschappij van de proost van St. Jan* 1982;
- *Scriptie Jan Rouwenhorst* 1983.

Blussen en betalen

door Jan Rouwenhorst

In de nacht van 25 op 26 januari 1939 brandt een houten schuur - vol met stro - af aan de Oudendam. Nadat de bluswerkzaamheden beëindigd zijn, beginnen de problemen pas echt. Want wie draait op voor de brandweerinzet? Kortom, een jaar corresponderen over f 173,50.

Kadaster

Uit het kadaster blijkt dat de schuur, groot 90 vierkante meter, half op het gebied van Kamerik en voor de andere helft op dat van Wilnis was gebouwd. Omdat de brand bestreden is door de brandweer van Kamerik onderneemt het college van Kamerik pogingen een declaratie in te dienen bij het gemeentebestuur van Wilnis. Het Wilnisse college voelt niets voor betaling, want er is geen regeling tot onderlinge hulpverlening en bovendien zou er geen hulp zijn gevraagd. B en W van Wilnis twijfelen eraan of er termen zijn om "de kosten van brandblussching gedeeltelijk te vergoeden."

Telefoon

Medio april 1939 reageert het gemeentebestuur van Kamerik: "Wij kunnen Uwe meening in deze niet deelen. Indertijd bereikte de brandweer alhier het bericht dat brand was uitgebroken (...) aan den Oudendam. Nadere uitleg of aanduiding werd daarbij niet gegeven, zoodat niet bekend was of het café, een schuur o.d. in brand stond. In verband met gevaarlijke belendingen rukte de Brandweer terstond uit. Aan den Oudendam gekomen bleek de schuur (...) in brand te staan. De brandweer ging uiteraard tot blussching over, zonder er zich op dat oogenblik om te bekommeren, dat de schuur op grondgebied van twee gemeenten stond. Uwe gemeente te waarschuwen was niet wel mogelijk: het was middernacht en telefoon komt aan den Oudendam niet voor. De daarop volgende morgen is U door den burgemeester terstond mededeeling gedaan van het verloop van zaken. In eerste instantie bleek U overtuigd te zijn van de billijkheid, dat ook Uwe gemeente

haar deel in de kosten van brandblussching zoude bijdragen. Wij meenen in elk geval, dat de billijkheid medebrengh dat Uwe gemeente de helft van de blusschingskosten aan onze gemeente vergoed. Alvorens onze nota in te dienen, zullen wij gaarne vernemen, of U daartoe inderdaad bereid is."

Waterleiding

Twee maanden later volgt een reactie uit Wilnis. "Toen de schuur bij den Oudendam in brand stond, was ook onze brandweer gereed om er heen te rijden. Gemeend werd echter, dat de brand ergens in Kamerik zou zijn en omdat geen bericht kwam, bleef de brandspuit thuis. Intusschen was het maar een kleine brand, die ongeveer met water uit de waterleiding geblusht is kunnen worden. Naar onze meening is het geval van te weinig beteekenis om voor een bijdrage in de kosten in overweging te komen. Deze gemeente heeft af en toe kosten te maken aan den wal en schoeiing naast de brug aan den Oudendam, welke wal vrijwel uitsluitend door inwoners Uwer gemeente wordt gebruikt als loswal. Wij zouden dit als compensatie willen beschouwen."

Zeven uren

Dit antwoord is olie op het vuur voor Kamerik en de correspondentie wordt venijniger. "Wij kunnen ons met (uw) reconstructie niet verenigen. Eenmaal met de brandspuit van Kamerik bij den brand zijnde, kwam het niet gewenscht voor ook uw Brandweer te waarschuwen. Indien zulks in het nachtelijk uur al mogelijk geweest ware, zou daarmede zeer veel

tijd verloren zijn. "Daarenboven is men in Kamerik boos over de denigrerende opmerking ten aanzien van de omvang van de vuurzee. "De schuur had behoorlijke afmetingen en was bovendien zoo goed als geheel gevuld met stroo. Aan blusschen met een slang op de waterleiding viel niet te denken. De spuit is zeven uren in dienst geweest."

Gereed

Wilnis blijft echter volharden in de weigering bij te dragen in de kosten. Kamerik laat daarop weten *"het tusschen U en ons gerezen geschil aan hooger beslissing voor te leggen."* Het provinciebestuur vraagt daarop aan Wilnis om een toelichting. Medio oktober laat het college weten *"de brandweer dezer gemeente had ook den brand opgemerkt en stond gereed om te vertrekken. (...) De commandant van de Wilnissche brandweer heeft zich nog naar de plaats van den brand begeven en toen bleek dat de Kameriksche brandweer reeds aan het blusschen was."* Het betoog eindigt met de stelling: als Kamerik niet betaalt voor de loswal, betalen wij niet voor het blussen.

Oud hout

Daarmee is de klucht nog niet ten einde. De gemeente Kamerik overlegt zelfs een berekening van de bluswerkzaamheden. Voor het

gebruik van de spuit gedurende zeven uur wordt *f* 105,— opgevoerd. De loonkosten van de 12 spuitgasten, die samen 64 uur hebben gewerkt, bedragen *f* 48,—. Voor brandstof, verfrissingen en schoonmaak wordt *f* 20,50 gedeclareerd. Totaal aan kosten: *f* 173,50.

De reactie van Wilnis kan niet uitblijven. Net na Sinterklaas - bijna elf maanden na de bewuste brand - verstuurt Wilnis ook een product van de hogere rekenkunst: als de brandweer van Wilnis het vuur had geblust, dan waren de kosten hoogstens *f* 96,—. In dezelfde brief aan het Kamerikse bestuur worden de onderhoudskosten van de loswal voor het jaar 1939 nog even gememoreerd: *f* 84,50. Dat men over de hoogte van dat bedrag heeft nagedacht, blijkt uit een interne notitie van de Wilnissche gemeente-opzichter. Eén van de opgevoerde posten bedraagt namelijk *f* 32,— voor: *"geleverd goed oud hout."* Voor B en W van Wilnis zijn brand en loswal onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daarom komt het hen *"alteszins billijk voor deze diensten met elkander te vergelijken."* Wilnis betaalt niet. De geraadpleegde bronnen geven geen uitsluitsel over latere ontwikkelingen in deze zaak.

Bron:

Gemeentearchief Wilnis, 1658-1939 inventarisnummers 306 en 471

Museum "In de Veenen"

Binnenkort zal het museum weer voor het publiek worden opengesteld. Voor het begeleiden van bezoekers hebben zich een aantal vrijwilligers beschikbaar gesteld. Met ingang van het nieuwe seizoen zal het museum open zijn op dinsdag-, woensdag-, donderdag- en zaterdagmiddag. Het aantal vrijwilligers is echter iets teruggelopen. Om de openstelling te kunnen blijven verwezenlijken zijn nog een tiental suppoosten nodig.

Wie is er bereid om een aantal middagen beschikbaar te stellen voor het museum?

Aanmeldingen bij de heer P.A. van Golen, tel. 0297-261672
of bij de heer W. Moen, tel. 0297-262175 of 06-52689086.

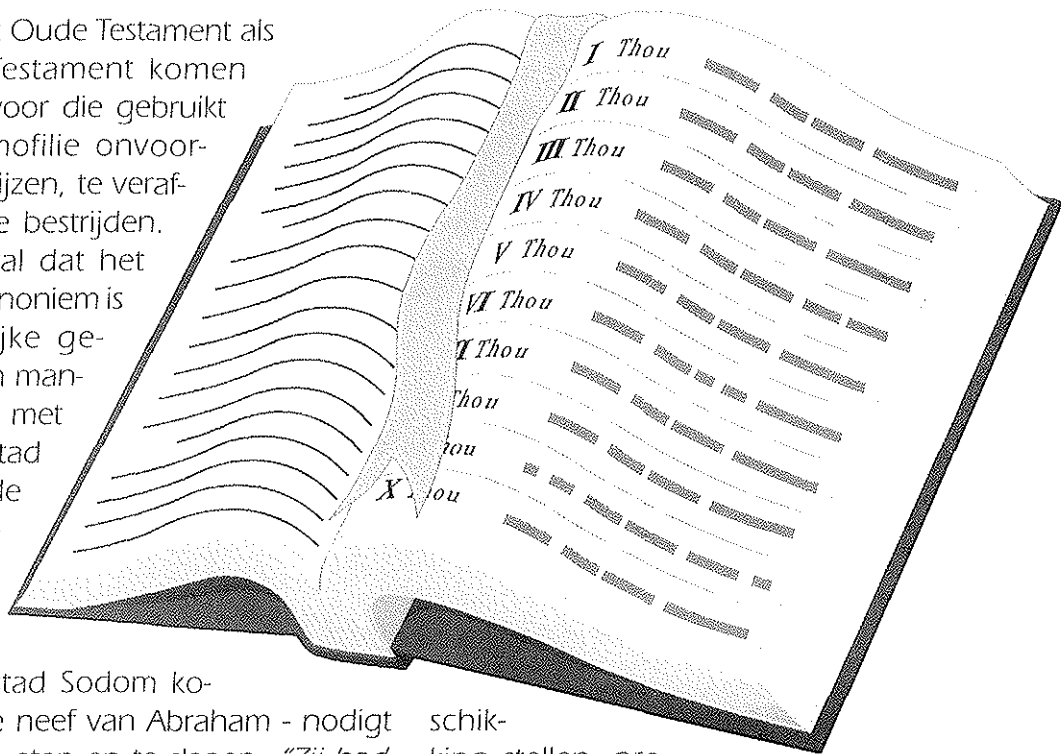
Zonde en misdaad

door Jan Rouwenhorst

In de 18e eeuw is er in Nederland intensief jacht gemaakt op homoseksuele mannen. Over het belang van die opsporing en bestraffing zijn veel publicaties bewaard. Van sociale tolerantie voor verschillende vormen van seksueel gedrag is dan geen sprake. In de 18e eeuw speelt het protestants-christelijk geloof een grote rol in het gangbare waarden en normen. Niet alleen vanuit godsdienstige motieven wordt homofilie afgewezen. Ook op grond van bepalingen ontleend aan het Romeinse recht wordt het praktiseren van de mannenliefde als een doodzonde beschouwd. Zo is homoseksualiteit in die tijd zowel zonde als misdaad.

De bijbel

Zowel in het Oude Testament als in het Nieuwe Testament komen tekstfragmenten voor die gebruikt worden om homofilie onvoorwaardelijk af te wijzen, te verafschuwen en fel te bestrijden. Het is geen toeval dat het woord sodomie synoniem is voor geslachtelijke gemeenschap tussen mannen. Een verband met praktijken in de stad Sodom ligt voor de hand. In het bijbelboek Genesis wordt verhaald over twee engelen die in de stad Sodom komen. Ene Lot - de neef van Abraham - nodigt hen in huis om te eten en te slapen. *"Zij hadden zich nog niet ter ruste gelegd, of de mannen der stad, de mannen van Sodom, omsingelden het huis, van jong tot oud, de gehele bevolking, niemand uitgezonderd, en zij riepen Lot toe en zeiden tot hem: Waar zijn de mannen die vannacht bij u gekomen zijn? Breng hen bij ons buiten, opdat wij met hen gemeenschap hebben."* Om de opdringerige menigte te bedaren, biedt Lot hen zelfs zijn twee ongehuwde dochters aan. *"Laat mij die tot u naar buiten brengen en doet met haar, zoals goed is in uw ogen; alleen doe deze mannen niets (...)"* Het aanbod van Lot maakt geen indruk. Als de twee opgeëiste mannen zich niet spontaan ter be-

schikking stellen, probeert de massa het huis binnen te komen.

Maar degenen die zich met geweld toegang willen verschaffen tot de woning van Lot worden door de engelen terstond gestraft met een acuut optredende blindheid. De meute driipt af. Maar daarmee is het verhaal niet ten einde. Want kort na het voorval volgt nog de complete verwoesting van de stad, Die 'verdelging' wordt getypeerd als Gods antwoord op de ongerechtigheden in een samenleving, die zelfs geen tien rechtvaardigen telt. Sodom - en ook Gomorra - wordt getroffen door een regen van zwavel en vuur, waarbij God beide steden

omkeert en van de aardbodem laat verdwijnen.

De toorn van God over alle goddeloosheid en ongerechtigheid komt ook voor in het Nieuwe Testament. Zo schrijft de apostel Paulus in zijn eerste brief aan de Romeinen over mensen die zich in hun hartstocht hebben overgegeven aan onreinheid, die het lichaam onteert. Hij heeft het over schandelijke lusten, waarbij mannen de *"natuurlijke omgang met vrouwen (hebben) opgegeven en (zijn) in wellust voor elkander ontbrand"*. Daarvoor zullen zij - zo meldt Paulus - de dood verdienen.

Goddelijke gerechtigheid

In de eerste helft van de 18e eeuw blijken veel houten palen, die gebruikt worden om zeedijken te beschermen, aangetast door een tot dan toe onbekende diersoort. Het gaat om vingerdikke 'paalwormen' met een lengte van 20 tot 40 centimeter. Deze beesten vreten dijken, sluizen en zelfs schepen aan. De paalwormenplaag bedreigt de Nederlandse samenleving en de waarde van veel polderland daalt met 50%. De instortende dijken maken in binnen- en buitenland veel indruk. Bij de dreiging van een grootschalige overstroming krijgt het bijbelverhaal van Noach een extra dimensie.

De 'rationele' verklaring voor de plotselinge komst van de paalwormen is dan ook snel gevonden. Immers, pure eenvoud en oprechtheid van de godvrezende voorouders zijn ingeruild voor luxe en verderfelijke wellust. En in de beleving van veel mensen uit de 18e eeuw laat de bestraffing door God niet lang op zich wachten als de kwade gewoonten toenemen. Overigens blijkt in de praktijk het verzwaren van de bedreigde dijken met stenen uit Scandinavië een afdoende - zij het dure - oplossing. Desondanks kost het tijdgenoten weinig moeite om een verband te leggen met het oprollen van een netwerk, waarin de *'fraye manieren van een andere landaard'* praktiseert. Anders gezegd: In de jaren vanaf 1730 zijn velen ervan overtuigd dat door de Fransen hier ten lande de homofilie is geïntroduceerd. Het spreekt in die tijd dan ook voor zich dat een strenge opsporing en vervolging van sodomie op z'n plaats is.

Geraadpleegde literatuur:

- T. Van der Geugten (red.) *Sporen, geschiedenis voor HAVO 4/5, hoofdstuk 5. Groningen 1996.*

Misdaad en straf

Niet alleen dominees fulmineren tegen de 'schandelijke en verfoeilijke vuiligheden'. Zo keert ook het gerechtshof van Holland zich tegen het bedrijven van de herenliefde. Het rechterlijk college betreurt in een verklaring uit 1730 dat *"in ons land misdaden naar voren komen die dwars tegen de natuur ingaan. Die horen in een land waar de Christelijk Gereformeerde godsdienst wordt beleden niet eens genoemd te worden en zeker niet bekend te zijn. We moeten het kwaad tot de grond toe uitroeien, en op zo'n manier dat anderen er zoveel mogelijk van worden afgeschrikt. Daarom vinden wij het nu nodig dat de misdadigers die we gevangen genomen hebben en die deze afschuwelijke misdaad hebben bekend niet meer in het geheim van kant worden gemaakt."*

Een veroordeling tot de doodstraf door wurging aan een paal met een koord is niet ongebruikelijk. Toch is het aantal vonnissen gering, omdat de misdaad moeilijk te bewijzen is: men moet namelijk op heterdaad betrappt worden. Na 1770 wordt een homoseksueel beschouwd als een 'mem', een zeurig, niet erg mannelijk type. Zelfs het naast iemand zitten in plaats van tegenover hem kon al beschouwd worden als het begin van een steeds verder gaande homoseksuele 'ontuchtige' handeling.

In de strijd tegen de sodomie is veel aandacht voor een moralistische aanpak. Het bekennen van de misdaad is niet voldoende. Zelfs als - ondanks marteling - een verdachte volhardt in ontkenning, wordt verwacht dat de klaagde homoseksuele handelingen uitdrukkelijk afkeurt. Ook al komt het niet tot rechtsvervolging, van homoseksualiteit verdachte mannen lopen het risico bedreigd of afgetuigd te worden.

De onverdraagzaamheid tegenover homoseksueel gedrag neemt in de tweede helft van de 18e eeuw toe. Het wekt dan ook geen verbazing dat brave burgers het aanbrengen van 'verdachte manspersonen' als hun plicht zien. Zo ook in Mijdrecht.

De zaak van de stomme zonde

door Joop Frankenhuizen

In 1792 diende voor het hooggerecht van de proosdijlanden in Mijdrecht een zaak die toen behandeling door de baljuw rechtvaardigde, maar die nu wellicht schouderophalend zou worden afgedaan. Het ging om ongewenste homoseksuele uitingen die in de openbaarheid werden gebracht omdat de aanrander geen eind wilde maken aan de daarmee samenhangende gewelddadigheden door zijn bediende. Homoseksualiteit was in die tijd een taboe. Het werd beschouwd als een zonde die zo schandelijk was dat er eigenlijk niet eens over gepraat mocht worden. Hieronder volgt de zelf geschreven verklaring van de in zijn eer aangetaste 64-jarige schoenmaker Isaac Slaaff in zijn zaak tegen de aanrander Elias Spiegel.

Het oorspronkelijke document is geschreven in oud-Nederlandse bewoordingen, sommige woorden zijn geschreven zoals ze worden uitgesproken en veel woorden beginnen met een hoofdletter. Leestekens ontbreken. Terwille van de leesbaarheid heb ik sommige woorden en de woordvolgorde hier en daar aangepast aan de huidige schrijfwijze zonder daarbij afbreuk te doen aan de strekking van de bron. Ook zijn voor de duidelijkheid leestekens aangebracht.

Het verhaal

“De zaak tussen mij, Isaac Slaaff, en de heer Elias Spiegel begint in het jaar 1789 als voornoemde heer bij het begin van de avondpredikatie door dominee Christiaan Salomon Duijtsch bij mij achter in de kerk komt staan. Daar is mijn plaats en niet die van die heer. Omdat hij een heer van reputatie was, vond ik het mijn plicht hem een plaats te geven in de bank van de edele heer proost. Ik heb de heer Elias Spiegel die zitplaats bij herhaling aangeboden, maar hij weigerde steeds, niet één keer, maar verscheidene malen. Onderwijl deed hij mij onopgemerkt een aanzoek tot de stomme zonde (de zonde waarover men niet spreken moet). Toen ik merkte wat die heer zocht, heb ik hem voortdurend ontweken.

Op een woensdagavond in de maand januari 1790 kwam die heer tijdens de dienst de kerk binnen en verzocht mij dringend hem buiten te spreken. Buiten gekomen vertelde die heer mij onomwonden van zijn voornemen om de zonde met hem te plegen, maar ik antwoordde hem dat ik ontzag heb voor God en

Zijn woord. Ik ging terug in de kerk en hij ging in stilte naar zijn huis. Vervolgens is die heer op een avond in de maand februari bij mij thuis gekomen en vroeg mij voor een paar nieuwe schoenen voor hem te maken. Hij verzocht mij de maat te nemen in mijn zijkamer. Daar sprak hij mij opnieuw aan de stomme zonde te plegen. Hij zei mij: “het zou verborgen blijven.” Doch ik antwoordde hem dat hij uit mijn huis moest gaan en dat ik niet voor hem wilde werken. En zo ging dien heer in stilte op weg naar zijn huis.

Nu ik, Isaac Slaaff, dit geheim en de pogingen van die heer Elias Spiegel tot dit snode bedrijf ken, heb ik in dezelfde winter van het jaar 1790 's avonds de gangen van die heer nauwgezet nagegaan. Ik heb toen zelf gezien dat die heer Elias Spiegel, niet eens maar verschillende malen, met zijn knecht Willem Schreuder, zowel voor het huis van den heer Elias als tegen de bomen die voor het huis staan, dat bovengenoemde makker bezig was met “handtasting van voore”. Doch zodra er mensen aankwamen ging ieder zijns weegs, soms tot aan de poort of binnen bij die heer in huis.

Vanaf de tijd dat ik die heer Elias Spiegel heb weggestuurd, heeft zijn knecht Willem Schreuder mij regelmatig bespot of uitgescholden. Ik heb die Elias Spiegel daarover aangesproken en gevraagd waarom zijn knecht dit deed, waarop die heer tegen mij zei: "Zwijg maar, ik zal het wel goed maken." In dat zelfde jaar 1790 in de maand december is die heer Elias Spiegel langs mijn huis gekomen. Omdat ik oud ben en niet goed kan zien, zat ik mijn winkel met het raam open te werken. De heer Elias Spiegel heeft toen een zakje op mijn werkbank neergelegd met de woorden: "Zwijg maar", en ging naar zijn huis. Toen dit zakje geopend werd bleken daarin vijftig losse guldens te zitten.

Dat is zo gebeven tot het jaar 1791. Toen heeft, voornoemde knecht van de heer Elias Spiegel, Willem Schreuder, naar ik mij herinner ergens in de maand augustus, mij op de Herenweg (tegenwoordig de Dorpsstraat) bespot en uitgescholden. Ik zei tegen hem, dat als hij doorging, ik hem en zijn heer zou laten hangen. Toen heeft die knecht mij geslagen en mij tegen de grond gewerkt.

Ik heb dit laten zitten tot in deze zomer 1792. Toen heb ik, Isaac Slaaff, de meid van de heer Elias Spiegel, de dochter van Arij van Tol, een brief laten overhandigen, maar die kwam "toegesegelt" terug. Ik heb toen kort daarop de gerechtsbode, Willem van der Ham, naar den heer Elias Spiegel gestuurd met het verzoek hem binnen 36 uren te spreken. Doch de bode kreeg van die heer te horen: "Ik hoor en ik zie en ik zwijg". Vervolgens heeft voornoemde knecht Willem Schreuder, toen ik op 4 augustus 1792 's middags een boodschap deed, mij aangesproken met het dreigement dat hij mij van kant zou maken.

Ik, een oude man van 62 jaren, begaf mij toen naar het huis van Hendrik Kentrop en stuurde hem naar de dienaar der justitie, Frederik Vervooren, die ik bij voornoemde Hendrik opwachtte. Pas toen voornoemde dienaar aankwam ben ik dat huis uitgegaan. Echter voornoemde Willem Schreuder wachtte mij in de straat op en ondanks het feit dat de dienaar er aan kwam pakte voornoemde Willem Schreuder mij bij de keel en zou mijn gewurgd hebben als de dienaar der justitie mij niet uit zijn handen verlost zou hebben en voornoemde dienaar mij niet

naar mijn huis zou hebben gebracht. Dezelfde middag heeft voornoemde Willem Schreuder mij nog twee maal van de straat in huis doen vluchten onder het uiten van de verschrikkelijke vervloeking dat indien ik niet zweeg hij mij zou doodsteken.

Dit alles is een oud man overkomen. Iedereen kan begrijpen wat mij 's avonds te wachten staat als ik, Isaac Slaaff, door de handen van die knecht wordt omgebracht. Intussen vertrouw ik dat de weledel gestrenghe heer Joshua Ottens (baljuw), die daar niet onkundig van kan zijn, vooral omdat zijn dienaar mij uit de handen van voornoemden knecht heeft verlost."

In hetzelfde handschrift staat onder deze verklaring:

"Na gedaane collatie (controle van de lezing) is deezen accordeerende (in overeenstemming) gevonden met het door Isaac Slaaff woonende te Mijdrecht eigenhandig geschreven verhaal aan commissarissen uit den Edelen Hoogen Gerechte der Proostdij St. Jans. Overgegeeven ter beantwoordinge van de 8sten en negende articulen der aan dezen geannexeerde interrogatoria (bijgevoegde documenten waarin getuigenverklaringen).

Bij mij ondergeschreven secretaris van gemelden Hoogen Gerechte Actum, Mijdrecht den 10en September 1792"

H. Hensuma, secretaris.

De verklaring van Isaac Slaaff

Isaac Slaaff ondertekent vervolgens een door secretaris Hensuma opgestelde verklaring waarin is opgenomen dat hij Isaac Slaaff meer dan eens verklaard heeft hoe hij door Willem Schreuder, bediende van Elias Spiegel, voorheen Kapitein bij de infanterie "op een laage manier getergd", wel eens gezegd zou hebben tegen Willem Schreuder: "Als ik moeite zou doen, konde ik u en u heer aan de galg helpen." Dat het hem heeft verwonderd dat Elias Spiegel hem onverwacht 50 gulden cadeau deed, zonder dat ondergetekende zich bewust was hiervoor een bijzondere dienst gedaan te hebben dan alleen dat hij van Elias Spiegel of van zijn knecht of van beiden wel iets heeft gezien en geweten. Dat hij uit 'menschelijkheid' dit enige tijd heeft

De aardse gerechtigheid
Houtsneede uit *Joost de Damhouder, Praxis rerum civilium*,
Antwerpen 1567

Op deze afbeelding is Vrouwe Justitia o.a. voorzien van een Januskop en een niet in evenwicht verkerende weegschaal. Het naar links schouwende gelaat ziet welwillend naar vrienden, verwanten, machtigen en welgestelden, die het recht naar hun hand kunnen zetten. Het naar rechts gerichte, geblinddoekte aangezicht is gekeerd naar vijanden, armen, noodlijdenden, weduwen en wezen. Deze worden door de feilbare aardse Vrouwe Justitia zonder enige clementie en immer te zwaar geoordeeld. In deze verzinnebeelding van de aardse gerechtigheid heeft derhalve de blinddoek een betekenis, die geheel tegengesteld is aan latere voorstellingen van Vrouwe Justitia; daarin is immers de geblinddoekte Vrouwe Justitia altijd het symbool van de bovenpersoonlijke Gerechtigheid, die aanzien, stand en fortuin onbeacht laat.

verzwegen omdat openbaarmaking hen mogelijk niet aangenaam zou zijn. Dat hij geprobeerd heeft Elias Spiegel te spreken te krijgen en toen hem dit niet lukte hem een brief had geschreven. Dat de gerechtsbode de brief ongeopend terug heeft gebracht nadat hij te horen had gekregen: "Ik hoor, ik zie en ik zwijg." Dat ondergetekende,

inziende dat al zijn pogingen vruchteloos bleken, daaruit heeft geconcludeerd dat het geen zin heeft het gebeurde nog langer verborgen te houden. Dat hij aan David Verdam, of wie het ook moge zijn, bij deze last heeft gegeven het vorenstaande aan de heer Elias Spiegel of Willem Schreuder publiekelijk te vertellen. Zijn enige bedoeling daarbij was hen via deze weg te dwingen zich als eerlijke lieden te verdedigen tegen de beschuldigingen die door ondertekende zijn ingebracht.

Ondertekend, Isaac Slaaff

De hoorzittingen in de zaak van de stomme zonde

Eerder las u de verklaring van Isaac Slaaff waarin hij de heer Elias Spiegel en zijn knecht beschuldigt van een misdad. Ofschoon hij hiervan meteen melding had moeten maken bij justitie houdt hij dit enige tijd voor zich. De reden hiervan wordt duidelijk tijdens de getuigenverhoren die mede aangeven hoe men tweehonderd jaar geleden dacht over "familiariteiten welke tussen twee manspersonen geen plaats behoort te hebben".

De meest relevante delen van vragen en antwoorden uit die verhoren zijn hieronder vermeld. Merk op dat veel vragen negatief gesteld worden.

De getuigen

Na enige tijd krijgt Isaac Slaaff een brief van de baljuw 'der proostdij van St. Johans t' Utrecht' met de opdracht om op maandag 10 september 1792 om 11 uur 's morgens te verschijnen in het rechthuis te Mijdrecht om door de commissarissen van het hooggerecht te worden gehoord. Eenzelfde brief gaat naar de getuigen David Verdam, Assuerius Sloff en Herbert van der Veer. Zij moeten twee weken later verschijnen en wel op maandag 24 september 1792. De gerechtsbode verklaart schriftelijk de brieven te hebben afgegeven.

Verhoor van David Verdam

Getuigenis van David Verdam, 30 jaar, gereformeerd en turfschipper van beroep.

Vraag: Hebt gij getuige op de 4^e augustus 1792 de genoemde Isaac Slaaff niet door het tekenen van een zeker declaratoir ten laste van de heer Elias Spiegel en zijn knecht Willem Schreuder en waarvan een kopie, door de getuige eigenhandig geschreven, bij deze werd overlegd?

Antwoord: Ja

Vraag: Hebt gij getuige bij voornoemde ondertekening niet aan Isaac Slaaff te kennen gegeven dat gij Elias Spiegel zeer goed kende, die heer meermalen bij u aan huis kwam en ook daar in gezelschap van Assuerus Sloff geweest was, met wien hij Elias 'verscheijdene buitengewoone familiariteiten gebruikte' die tengevolge hadden dat Sloff uw huis heeft verlaten?

Antwoord: Ik, David Verdam, had een geschil met Willem Schreuder. Deze laatste werd brutaal waarop ik hem aanraadde zich te zuiveren van hetgeen Isaac Slaaff in het publiek over hem verteld had. Schreuder verklaarde toen niet te weten wat Slaaff ten zijnen laste had gezegd. Omdat ik bang was dat Schreuder mij iets zou aandoen meende ik mij te moeten verdedigen door een soortgelijk declaratoir als dat van Slaaff te gebruiken.

Vraag: Heeft A. Sloff aan uw getuige zijn ongenoegen van deze ontmoeting niet te kennen gegeven en gezegd niet te wensen in het gezelschap of bijzijn van de heer Elias te zijn?

Antwoord: Dat het gebeurt is dat op zekere tijd de heer Elias bij hem aan huis is geweest en hij met hem Elias een partij schaak had gespeeld waarbij de heer Sloff naast de heer Elias zat. Opeens stond de heer Sloff onverwacht op en ging naar huis. Hij zag toen dat de heer Sloff "root in het aanzicht" was geworden. Later hoorde hij van Sloff dat de heer Elias hem in de knie had geknepen wat hem niet had behaagd en waardoor hij van hoofd tot voeten rood was geworden.

Vraag: Zijt gij getuige niet in persoon geweest ten huize van de heer Elias om over de zaak tussen Elias en Slaaff te spreken en welke zijn de onderhandelingen die deswegens hebben plaatsgehad?

Antwoord: Ja, dat hij ondervraagde bij die gelegenheid aan Elias had gezegd dat hij meende zijn plicht en menslievendheid te vorderen om hem in kennis te stellen van het declaratoir dat

Isaac hem gegeven had om een kopie te maken.

Verhoor van Assuerius Sloff

Getuigenis van Assuerius Sloff, oud 30 jaar, gereformeerd en turfschipper.

Vraag: Zijt gij getuige niet ten huize van David Verdam in gezelschap geweest met de heer Elias Spiegel.

Antwoord: Ja.

Vraag: Hebt gij getuige niet bijgewoond en ondervonden dat gemelde heer Elias met uw persoon buitengewone familiariteiten zocht welke tussen twee manspersonen geen plaats behoort te hebben?

Antwoord: Nee.

Bij nadere ondervraging echter zegt Sloff dat Elias hem soms bij de knie heeft gegrepen en de hand op zijn knie gelegd.

Vraag: Hebt gij getuige over de handelwijze van de heer Elias aan David Verdam niet geklaagd?

Antwoord: Ja, dat ik aan David Verdam gezegd had dat zulke handelingen, bedoelende daarmee de grepen op de knie, mij niet behaagd en daar een afgrijzen van te hebben en daarom weggegaan zijn.

Verhoor van Herbert van der Veer

Getuigenis van Herbert van der Veer, oud 37 jaar, gereformeerd en daggelder.

Vraag: Hebt gij getuige als werkman in de tuin van de heer Elias niet gearbeid?

Antwoord: Ja

Vraag: Hebt gij getuige niet gezien en gemeld dat Elias zijn knecht Willem Schreuder in de tuin naliep, omheide en zich verder zodanig gedroeg dat u verdenking koesterde?

Antwoord: Hoofdzakelijk omdat ik door deze en gene zaken die ik wel van de heer Elias en zijn knecht gezien had aanleiding had gekregen om kwade dingen te vermoeden, zonder dat ik immer iets duidelijk gezien had. Zij het, dat ik dit kwaad vermoeden wel eens aan mijn huisvrouw heb meegedeeld.

Vraag: Is door u getuige wel eens gezegd de heer met zijn knecht schijnen wel vrijer en vrijster te zijn ?

Antwoord: Nee

Vraag: Hebt gij getuige niet gezien dat de heer Elias en zijn knecht zich meermalen met hun beiden in het woonhuis begaven en na daar geruime tijd vertoefd te hebben terug komende er beiden zeer verwilderd uitzagen en hun voorkomen en houding extra vermoeid was ?

Antwoord: Nee

Vraag: Hebt gij getuige ook kunnen nagaan of te weten komen wat er eigenlijk tussen gemelde heer Elias en zijn knecht mocht plaats hebben. Zo ja, zulks ter liefde van de waarheid en tot dienst der justitie te melden."

Antwoord: Nee

Verhoor van Isaac Slaaff

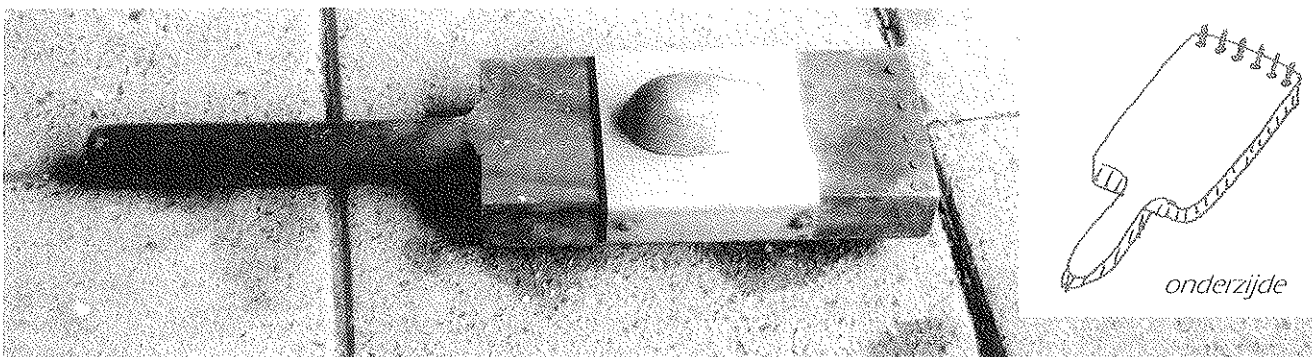
Ondervraging van Isaac Slaaff, oud 62 jaar, gerefomeerd, schoenmaker.

Slaaff bevestigt op verzoek van David Verdam het declaratoir ten laste van Elias te hebben ondertekend. Hij verwijst vervolgens naar het door hem

geschreven verhaal aan de commissarissen waarvan kopieën zijn gemaakt en bijgevoegd. Gevraagd waarom hij de misdaden, die hem ten laste van Elias Spiegel en Willem Schreuder bekend waren, enige tijd heeft verzwegen, verklaart Isaac Slaaff dat hij, een man van geen middelen zijnde, vreesde een vermogende partij "in zwarigheden te wikkelen." Hem wordt dan gevraagd of de genoten 50 gulden en het vooruitzicht meer te krijgen daarvan niet de ware drijfveer en oorzaak zijn geweest. Slaaff ontkent dat en antwoordt: "In geen deele". Daarop wordt hem gevraagd waarom hij dan de beschuldigingen ten laste van Elias Spiegel openbaar gemaakt, terwijl hij uit menselijkheid misdaden zegt te verzwijgen. Slaaff stelt dan dat dit komt door de voortdurende aanvallen van Willem Schreuder. Op de vraag of hij nog meer personen kent die over de zaak iets meer kunnen vertellen verwijst Slaaff naar de getuigen en naar hetgeen David Verdam hem bij het tekenen van het declaratoir gezegd heeft.

Hiermee eindigt de zaak van de stomme zonde. De schoenmaker Isaac Slaaf zal nooit vermoed hebben dat zijn aangifte twee eeuwen later nog eens aandacht zou krijgen.

Bron: RAU, toegang R49, stuk 1772

Vorig jaar bezochten wij het Poldermuseum in Noorden. Dit museum toont de vele manieren van broodwinning in de polders, het hele jaar rond. Beroepen als visser, rietsnijder, kruiden- en mostrekker zijn hier uitgebeeld. Wij vonden het erg interessant! Er is echter een voorwerp waarvan het gebruik niet bekend is. Het komt van de zolder van een oud huis en is aan het museum geschonken. Zoals de foto laat zien is het van hout, zo'n 40 cm lang en aan één kant een soort half ei van blik erop en aan de andere kant is het vlak met bovenaan een enkele rij spijkertjes van zo'n 2centimeter lang. Weet iemand waar dit voorwerp vroeger voor gebruikt werd? Hans en José Hogerwerf, Windmolen 42, 3642 DB Mijdrecht. Tel. 0297 283656

De uitspraak van de vrederechter

door Fred de Wit

In onze vaderlandse geschiedenis neemt het jaar 1810 een belangrijke plaats in. Lodewijk Napoleon deed afstand van de troon en ons land werd ingelijfd bij Frankrijk. In juli 1810 werd per keizerlijk decreet bekend gemaakt dat Holland met het keizerrijk Frankrijk was verenigd; Amsterdam werd de derde stad van het rijk en Holland zou voortaan in de regering van het Napoleontische rijk vertegenwoordigd zijn. De Fransman Lebrun nam het bewind in de Nederlanden over van koning Lodewijk Napoleon.

Er kwamen door deze inlijving talloze nieuwe regels en bepalingen. Eén van de eerste dingen die werd geregeld was de invoering van de burgerlijke stand waarbij iedereen verplicht werd om een achternaam te voeren. Er werd een huisnummering ingevoerd en op de scholen moest les in het Frans worden gegeven. Ook in het ambtelijk verkeer werd het Frans ingevoerd. Bovendien werd de rechterlijke macht gereorganiseerd zoals de kantongerechten, de arrondissementsgerechten en de gerechtshoven. Men kende toen ook het "Vrederegert" dat kleine zaken tussen de burgers onderling behandelde. Veel van deze zaken betroffen het niet nakomen van geldelijke verplichtingen. En dat is niet verwonderlijk omdat ons land toen aan de grond zat. De keizer had altijd gedacht dat Holland een welvarende natie was, maar hij had het land te veel als een melkkoe gebruikt. De staatsschulden waren verminderd tot een derde en de handel met Engeland was verboden. In 1811 voer er niet één schip de haven van Amsterdam binnen. Omdat de staat de ambtenaren niet meer kon betalen werden de belastingen opgeschroefd. Het aantal behoeftigen steeg schrikbarend en bedroeg meer dan 10 % van de bevolking. Ook in Mijdrecht was de armoede voelbaar want de turfwinning, die voordien een belangrijke bron van inkomsten was, liep terug. Hoe arm men het toen had blijkt uit de volgende uitspraak van het "Vrederegert", weergegeven in de oorspronkelijke schrijfwijze en ambtelijke taal waarbij Matje Verheul veroordeeld werd om haar schuld van een gulden en zes stuivers aan Rachel Meijer te betalen.

"Notulenblad der te Regtzittingen van het Vrederegert over het Kanton Mijdrecht. Zitting gehouden in het Regthuis te Mijdrecht op

Donderdag den Negentienden Maart Achttienhonderd en elf.

Tusschen Rachel Meijer, huisvrouw van Moses van Embden, gepatenteerde Koopvrouw woonende te Mijdrecht, Eischersche bij dagvaarding van den zestienden Maart Achttienhonderd en elf, gedaan bij Exploit van onzen deurwaarder Elbert Kandelaar, comparante en persoon ten Eenre _____

En Matje Verheul mede te Mijdrecht woonachtig, Verweerster, Comparante ten andre zijdes, De Eischersche vorderde dat de Verweerster zal worden gecondemneert, ten betaling van Twee gulden en Vijftien Stuivers voor een in Augustus Achttienhonderd en tien, door de Eischersche aan de Verweerster verkogte en geleverde Catoene Vrouwe Rok, onder korting van Eene Gulden negen Stuivers, in mindering betaald, en dus per reste van Eene Gulden en zes Stuivers en dat met de kosten.

De Verweerster bekende deze schuld deugdelijk te zijn doch verklaarde onvermogen te zijn om hare schuld alsnog te voldoen aangemerkt hare verdiensten in de Veenderij wegens dat jaar nog te moeten aanvragen, verzoekende derhalve eenig uitstel, en belovende over acht Dagen de helft en over veertien Dagen de wederhelft te zullen voldoen. De Eischersche verzogt de condemnatie accordeerende echter in het verzogte Uitstel van Betaling.

Overwegende dat de Daadzaak, het bestaan der Schuld bewezen is, dat het regt dus de vordering wettigt, verklaren wij Vrederegter, uitspraak te doen de in het hoogste Resort, de Verweerster te condempneren om aan de Eischersche te betalen de gevorderde Eene Gulden en Zes Stuivers en zulks in twee termijnen, de eerste heden over acht Dagen en de

tweede acht Dagen later.

Condemnerende wijders de Verweerster en de Kosten der Citatie en van dit Vonnis, met de Zegels en Leges, ook van de Deurwaarder, berekend tot Een Gulden en agt Stuivers, zonder de Uitgifte van dit Vonnis.

J.E. Roelans, Vrederechter Verdam, Griffier"

Of Matje Verheul uiteindelijk aan haar verplichtingen heeft voldaan is niet bekend. Wel geeft bovenstaand vonnis een duidelijk beeld van de vreselijke armoede die aan het begin van de vorige eeuw in onze streek heerste.

Bron: Gemeentearchief Mijdrecht

Er zit (zat) muziek in Vinkeveen!

(Ingezonden door P. van Asselen, Heulweg 33, Vinkeveen. Tel. 0297 264387.)

Honderd jaar muziekvereniging 'Concordia'. Tegenwoordig 'Brass Band', daarvoor 'Fanfare Concordia' bestond vroeger geheel, of bijna geheel, uit niet-katholieken. Daarnaast was er nog de harmonie 'Unitas' waarvan alle leden katholiek waren. Dat was niet anders in die tijd. De muzikent van Concordia stond op het kampje naast Nico Fokker, die van Unitas op het erf van (nu) Hein van Es. "Maar", zult u zich misschien afvragen, "werd er nog meer gemusiceerd?" Ja, zeker wel! Na de bevrijding zag de accordeonvereniging 'Tempo' het levenslicht, maar ook al vóór de oorlog werd er in verenigingsverband muziek gemaakt. Dat gebeurde door de 'J.W.-band'. Die 'J.W.' stond voor 'Jonge Werkman' en deze muziekvereniging kwam voort uit de R.K. Werkliedenvereniging. Ze vond onderdak in het toenmalige Bondsgebouw (nu meubelzaak van Van den Berg). Die 'J.W.-band' was een mondorgelclub. Het mondorgel was een beetje het muziekinstrument van de armen. Aan het lidmaatschap van de 'J.W.-band' was ook een uniform verbonden. Dat bestond (als ik me goed herinner) uit een groene blouse en een bruine manchester 'knickerboxer', een soort rijbroek, en groene kousen. Lang niet iedereen kon zo'n uniform aanschaffen in verband met de nogal hoge kosten.

Op de foto staan v.l.n.r. op de achterste rij: W. van Scheppingen, Cor Kooyman, C. van Asselen, Arie van Asselen, Jaap van Haastrecht, (?) van Zwieten, Leen van Asselen en J. van Scheppingen.

Knielend: Toon Gruter en Evert Blom.

Voorste rij: Gert Schouten en Dirk Aarsman.

Door weer en wind naar school

door Jan Rouwenhorst

Kenners van de plaatselijke historie zijn niet onbekend met de dagelijkse praktijk van de verzuiling. De situatie dat de Nederlandse bevolking binnen de eigen kerkelijke of politiek-maatschappelijke groepering (= zuil) leeft in een zo groot mogelijke afzondering van andersdenkenden ligt slechts enkele decennia achter ons. Kenmerkend voor die zogeheten verzuiling is dat men veelal geneigd is te vermoeden dat men zelf, dan wel de 'eigen' groep, ten onrechte wordt achtergesteld door de autoriteiten. En tegen dat vermeende onrecht wordt geageerd. Zo ook in Wilnis in 1936.

Verzuiling

De gemeente Wilnis heeft in de jaren '30 enkele scholen op protestantse grondslag. In 1936 bezoeken bijna 300 leerlingen deze instellingen voor lager onderwijs. Voor de rooms-katholieke richting is er de school in Mijdrecht-Driehuis. Openbaar onderwijs is er niet en bovendien niet gewenst. De volkstelling van 1930 toont namelijk aan dat er slechts 14 niet-kerkelijk gebonden personen in Wilnis wonen.

Vanwege de sterke verzuiling speelt afstand tussen huis en school geen rol van betekenis. Zo geldt voor Johannes en Adrianus, kinderen uit een boerengezin, dat op de Wilnise Zuwe woont, dat de r.k.-jongensschool meer dan vijf kilometer van hun ouderlijke woning is verwijderd. Elke dag zijn de beide jongens zowel op de heen- als terugweg een goed uur onderweg.

Beleefd

Vanwege die grote afstand vraagt hun vader - vanwege de Lager Onderwijswet van 1920 - aan de Wilnise gemeenteraad *"beleefd om vergoeding voor schoeisel en kleding voor mijn twee kinderen (...) van f 3,— per maand voor twee leerlingen."* Het betreffende gezin telt zes kinderen, waarvan de oudste 7 jaar en de jongste 5 maanden is.

Ruim een maand na de ontvangst van de aanvraag wijst de raad het verzoek om een tegemoetkoming af, waarna het nog eens een

maand duurt voordat de vader op de hoogte wordt gesteld. De gemeenteraad vindt dat het verzoek om drie redenen afgewezen dient te worden. Allereerst omdat *"de weg, welke de kinderen moeten volgen goed is (en dus) slijtage van schoeisel gering moet worden geacht."* Als tweede argument voert de raad aan dat het oudste kind al een jaar naar school gaat en dat *"ook andere kinderen sinds jaren een gelijken afstand naar school hebben moeten afleggen en hiervoor nooit een vergoeding werd verleend."* Bovendien zou *"met het oog op den geldelijken toestand der gemeente de gevraagde tegemoetkoming niet (kunnen) worden gegeven."*

Slijtage

De vader is het met deze motivatie niet eens en stuurt onmiddellijk een brief naar de Gedeputeerde Staten van Utrecht, waarin hij bezwaar maakt tegen de afwijzende beschikking. De vader voert vijf argumenten op. Allereerst stelt hij dat zijn kinderen langs de lange weg naar huis geen gelegenheid hebben tot schuilen en dat de kleding daardoor - vooral bij regenachtig weer in de wintermaanden - meer dan gewone slijtage ondervindt.

Ten tweede zouden de schoenen van zijn kinderen sneller dan normaal slijten omdat de weg die zij moeten gaan, geteerd is. Bovendien is het volgens hem logisch dat hij nu pas om steun vraagt, omdat er sinds kort twee van zijn kinderen naar school gaan en daardoor de kosten zijn gestegen. Schijnen deze drie gronden

vooral ingegeven door een boerenslimheid in optima forma, de twee andere argumenten getuigen van grote spitsvondigheid bij de veehouder. Dat hij als eerste zo'n verzoek doet, mag volgens hem geen grond voor afwijzing zijn. Dat er nog nooit eerder aan iemand een tegemoetkoming is verstrekt, komt volgens hem omdat het nooit gevraagd is. Bovendien kan de gemeente zich niet verschuilen achter het argument dat het met de gemeente-financiën zorgelijk is gesteld. In de onderwijswet is immers het recht op steun verzekerd!

Juristerij

De lokale autoriteiten voelen er echter niets voor een greep in de gemeentekas en zetten daarom ook de nodige juristerij op papier. Daarbij ziet zelfs de burgemeester er geen been in om zich te bedienen van een dubieus soort logica. *"Indien de kinderen korter bij de school wonen en dus minder tijd onderweg zijn, hebben zij meer tijd om te spelen en het spelen*

brengt meer slijtage aan kleding en schoeisel mee, dan het kalm over een goeden weg gaan."

Het College van Gedeputeerde Staten vernietigt het raadsbesluit, want de onderwijswet stelt dat *"desverlangd uit de gemeentekas steun wordt verleend ter ontmoeting in de kosten, verbonden aan het bezoeken van een op grootten afstand van de woning (...) gelegen school, waar het (...) gewenschte onderwijs wordt gegeven."* De vader van Johannes en Adrianus komt daarvoor in aanmerking, zolang zij leerplichtig zijn. Het bedrag van de jaarlijkse tegemoetkoming wordt vastgesteld op f 7,50 voor elk van de kinderen. Of de vader hiermee tevreden wordt gesteld, blijft onvermeld. In feite is hem minder dan de helft van het gevraagde bedrag toegekend. Een ding is zeker: de raad van Wilnis krijgt een lesje in het interpreteren van de schoolwet.

Bron:

Gemeentearchief Wilnis 1658-1939,
inv.nr. 466, rubriek 14.

Utrechtse biografieën

De Stichting Stichtse Geschiedenis (SSG) en de Stichting Publicaties Oud-Utrecht (SPOU) zijn bezig, in samenwerking met de verschillende Utrechtse Historische Verenigingen, een serie uitgaven te realiseren met biografieën van personen die in de provincie en stad Utrecht een rol hebben gespeeld. De uitgaven beslaan elke regio en omvatten levensbeschrijvingen van bekende en minder bekende, maar wellicht toch karakteristieke personen uit de regio. Ruim 5 jaar geleden verscheen het eerste van de vijf delen over de stad Utrecht; inmiddels zijn ook de delen verschenen over het Eemland en de Vechtstreek (Breukelen, Loenen, Maarssen en Vreeland). In voorbereiding zijn nu de biografieën uit regio's gelegen in het westen van Utrecht, zoals Woerden, Harmelen en Vleuten/De Meern.

Abcoude/Baambrugge en **De Ronde Venen** bereiden samen een deel met levensbeschrijvingen voor. Het ligt in de bedoeling om ca. 45 levensbeschrijvingen te maken van mannen en vrouwen uit alle lagen van de bevolking uit het verre, minder verre of meer recente verleden. Elke biografie is ongeveer 4 à 5 pagina's (A5 formaat) groot, inclusief een illustratie/foto. De Historische Vereniging "De Proosdijlanden" zal samen met de Historische Kring Abcoude/Baambrugge, het deeltje "Tussen Angstel en Kromme Mijdrecht" verzorgen. In dit deel zal dus het leven van ca. 20 inwoners uit onze gemeente en ca. 20 inwoners uit de gemeente Abcoude/Baambrugge worden beschreven. De Historische vereniging **vraagt** nu aan haar leden, aan u dus, om suggesties te doen omtrent personen waarvan men vindt, dat er een interessant verhaal over te schrijven is. Zoals al gezegd kunnen de mannen en vrouwen, van hoog tot laag, uit een recent of ver verleden zijn. Tevens vraagt de vereniging om auteurs die de biografieën kunnen schrijven.

Het is een boeiend project om aan het einde van deze eeuw personen uit het begin van deze eeuw of uit de vorige of nog verder terug te kunnen vastleggen voor ons zelf en ons nageslacht.

Suggesties over te beschrijven personen en mogelijke auteurs kunt u opgeven bij: Historische Vereniging "De Proosdijlanden", Postbus 65, 3648 ZH Wilnis.

Informatie bij: P.C. Grundmann, tel. 0297-281578 of H. Strubbe, tel. 0297-262560

HISTORISCHE VERENIGING

"DE PROOSDIJLANDEN"

opgericht 20 september 1984

Doelstelling:

De vereniging stelt zich ten doel de belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkelingen tot de regionale en lokale geschiedbeoefening in De Ronde Venen in de ruimste zin.

Bestuur:

- voorzitter, monumentenzorg	P.C. Grundmann Herenweg 38, 3648 CJ Wilnis	tel. 0297-281578
- vice-voorzitter, genealogie & paleografie	H.J. Röling Middenweg 1, 3641 RB Mijdrecht	tel. 0297-561474
- secretaris, heemkunde & tentoonst.	H. Strubbe Kievitslaan 20, 3645KL Vinkeveen	tel. 0297-262560
- 2e secretaris, externe activiteiten	M. Th. Pietersen-Mourits Dr. J. Severijnplant. 2, 3648 VB Wilnis	tel. 0297-282462
- penningmeester	B. van Tol-Burgers Padmosweg 38, 3848 BM Wilnis	tel. 0297-284213
- 2e penningmeester, ledenadministratie	N. van Beek Irenestraat 14, 3648 BB Wilnis	tel. 0297-284234
- bibliotheek & documentatie	A. Hagen Toermalijn 1, 3643 AA Mijdrecht	tel. 0297-287550
- archeologie	A.W.M. van den Bosch Pijlstaartlaan 70, 3645 GT Vinkeveen	tel. 0297-263356

Redactie-leden 'De Proosdijkoerier':

- hoofdredacteur & redactie-adres	Hans Toll Conincksmeer 20, 3645 WG Vinkeveentel.	tel. 0297-264422
- redactieleden	E-mail: htoll@wxs.nl Joop Frankenhuizen, Ton Hagen, Jan Rouwenhorst en Fred de Wit.	

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' geregistreerd onder ISSN: 1388-7165

Postadres van de vereniging: Postbus 65, 3648 ZH Wilnis .

Verenigingslokaal: 'Het Prinsenhuis', Prinses Wilhelminalaan 31, Mijdrecht.

Lidmaatschap: Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie (Irenestraat 14, 3648 BB Wilnis). De lidmaatschapsbijdrage bedraagt f 30,- per jaar.

Bankrelatie: RABOBANK, Mijdrecht, rek.nr. 36.96.18.505. .

Verenigingsavond:

Iedere dinsdagavond (behalve in juli en augustus en tussen Kerstmis en Nieuwjaar) van 19.30 tot 22.00 uur in het gemeente-archief (gemeentehuis) aan de Croonstadtlaan 111 te Mijdrecht.

Als bank in de buurt weten we wat er bij u allemaal om de hoek komt kijken.

De Rabobank is een bank met een idee. Het idee heet 'samenwerken'. Met wortels in de plaatselijke samenleving hebben wij als geen ander een traditie van samenwerken en bouwen aan relaties. Van jong tot oud. Dat is meer dan een belofte. Het is onze mentaliteit. De Rabobank is een bank van mensen voor

mensen. Daarom zijn wij niet alleen volledig thuis in de financiële wereld. Maar ook bij u in de buurt. We weten wat er bij u allemaal om de hoek komt kijken. We weten wat er speelt. Want alleen dan kunnen we echt op uw wensen inspelen.

Met de Rabobank sta je er niet alleen voor.

Rabobank

